Cumhuriyet

27 AĞUSTOS 1984

SİYASET 84

PARASIZ EK
34

Saint Tropez

Bir imparatorluğun yükselişi-çöküşü

8/9

4 *Sözleşmeler tuzak oldu*

5 *Özal Sunalpleşiyor mu?*

6 *HP: Büyük Kongreye kimsiz gidilecek?*

7 *...vee karşınızda TRT*

10/11 *Kreisky'nin halefi: Onu taklit edemem*

12 *"Teneke Trampet" her telden çalıyor*

13 *Meksika'nın İpekçi olayı*

İNCİR ÇEKİRDEĞİ

İlmin, devlet ve millet sevgisinin kaynağı (madeni) cennetiâlâ'dır.
AHMET KABAKLI
Tercüman Gazetesi yazarı

●

Demokrasiye inanmaktayız.
TUNCA TOSKAY
TRT Genel Müdürü

●

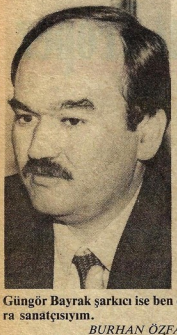

Güngör Bayrak şarkıcı ise ben de opera sanatçısıyım.
BURHAN ÖZFATURA
İzmir Anakent Belediye Başkanı

●

Artık genç kızlıktan kadınlığa geçiyorum.
AHU TUĞBA
Sinema sanatçısı

●

Ülkücü kuruluşların hepsi bir camiaydı.
BÜLENT YAHNİCİ
MHP davası tanığı

●

Avrupa'yı ele geçirin.
VEHBİ DİNÇERLER
Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanı

●

Görüyorsunuz, isteyen soyunuyor. Bir şey dediğimiz yok.
MÜKERREM TAŞÇIOĞLU
Kültür ve Turizm Bakanı

●

Yollar çarşaf gibiydi, üstüme çekip uyudum.
ALİ SAMİ ALKIŞ
Güneş Gazetesi spor yazarı

●

Bu kapının sorumluluğu çok.
HAMİT ÖZTÜRK
Pera Palas kapıcısı

●

Çocukluğumdan beri şarkı söylemeyi çok severdim. Şimdi sahneye çıkıp bütün assolistlerin pabucunu dama atacağım.
HÜLYA AVŞAR
Sinema sanatçısı

●

Sakın François Mitterrand KGB ajanı olmasın?
ERGUN GÖZE
Tercüman Gazetesi yazarı

Ben iki ruhlu bir adamım.
NECDET TOKATLIOĞLU
Besteci

●

Süha Bey, benim cici babamdır.
MERAL ZEREN
Ses ve sahne sanatçısı

●

Milli Takımımız yıllardır aynı klasik forma ile oynuyor. Biliyorsunuz Avrupa'da moda değişti. Biz de ekibimizin giysilerini modern bir şekle getireceğiz.
KEMAL ULUSU
Futbol Federasyonu Başkanı

●

Ne dediğinizi anlamıyorum ki.
CEMAL BÜYÜKBAŞ
Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı

●

Başbakan, Adile Teyze'nin yerini çok iyi alabilir.
ŞÜKRÜ BABACAN
HP milletvekili

●

Milletin toprağında hiç kimseyi oturtmayız.
SEFA GİRAY
Bayındırlık ve İskân Bakanı

●

Gübre zammı bizi şoke etti. Başbakandan bunu beklemiyorduk.
OSMAN ÖZBEK
TZOB Başkanı

●

Bir gün dalmışım. Üç sevgilime birden randevu vermişim. Eve aynı anda üç kadın gelince mecburen oturup konken oynadık.
SÜHA ÖZGERMİ
"Milli çapkın"

●

Hey Sen! Senin vergini arttıracağım.
RONALD REAGAN
ABD Başkanı

●

Kendi kendisini dengelemiş Türk ailesinin temeline durup dururken dinamit koymanın âlemi var mı efendim?
MUKBİL ÖZYÖRÜK
Tercüman Gazetesi yazarı

●

Kadınlar öyle pırt pırt doğurmasın.
MEHMET AYDIN
Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı

●

Belki de yaz mevsiminin gevşetici havası "port pırt" konuşma eğilimi yaratmıştır.
TEOMAN EREL
Milliyet Gazetesi yazarı

●

Kedi yavrulamıyoruz.
NEDRET FIRATLI
3 çocuk annesi

●

Benim şöhretim Çalışma Bakanına benzememden geliyor. Herkes bana "zurnacı bakan" diyor.
ALİ KINACI
Balıkesirli zurnacı

●

Bir Arap turist üç Avrupalıya bedel.
KAZIM OKSAY
Devlet Bakanı

Bizi de döv İbrahim!
GÖNÜL YAZAR ve NAZAN ŞORAY
Şarkıcılar

●

Ah bir kocam olsa da, beni her gün dövse.
REZZAN YÜCEL
Şarkıcı

●

Yerine oturacak tenkit yapabiliyorlar mı? Onu şu ana kadar yapamadılar. Demek ki onların akılları ermiyor.
TURGUT ÖZAL
Başbakan

●

Turgut Özal, iktidarı geceyarısı buluşları ile yönetiyor.
AYDIN GÜRKAN
HP Genel Sekreteri

●

Ekonominin mimarı olduklarını iddia edenler ekonomik bunalım geçiriyor.
TURGUT SÜNALP
MDP Genel Başkanı

●

Turgudî takvim sürecini yaşıyoruz.
ÖRSAN ÖYMEN
Milliyet Gazetesi yazarı

●

Özal'ın tüm konulara ve gelişmelere karşı bir yaklaşım açısının bulunduğu da kesindir.
MEHMET BARLAS
Milliyet Gazetesi Başyazarı

●

Ya doğru dürüst oynayın, ya da maçı bırakıp koşun.
JUPP DERWALL
Galatasaray Teknik Direktörü

●

Doğramacı topu bana atarsa, ben golü atar fakülteyi açarım.
VEYSEL ATASOY
Ulaştırma Bakanı

●

Evler ateş pahası. Piyango parasıyla almaya imkân yoktu.
EKREM ÖRKÜN

●

Ülke çapında düzenli bir ibadet sistemi kurulmasını askeri bir vazife gibi kabul ederiz.
ZİYA ÜL-HAK
Pakistan Devlet Başkanı

haftanın portr

Süt müdürü Büyükbaş "tutmadı"

Turgut Özal, *"süt müdürü Cemal"*i bakan yaparken tek şey düşünüyordu: *"..Ya tutarsa"*.

Aslında Özal'ın Büyükbaş ailesinden Eskişehirsporlu Necip oğlu Cemal'e maden bulmuş gibi sarılmasına, hele Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı yapmasına hiç sebep yoktu. Çünkü soyadı dışında göze batan hiçbir hususi alameti, hiçbir özelliği yoktu. O saate kadar pek önemli görevlerde bulunmamıştı.

ANAP'taki yüzlerce mühendis diplomalıdan biri idi. Ne kolej bitirmiş ne Amerika'da tahsil etmişti.

Yalnızca partiye verdiği adaylık dilekçesinde iki dil bilir diye yazmıştı. Eskişehir'de mütevazi bir liseyi bitirmişti. Mühendisliği ise Türkçe kitaplardan sökmüştü. Ama İngilizce ile Fransızcayı nerede, nasıl, ne zaman öğrendiği, adresini bir türlü bulamadığımız zengin petrol yataklarımız gibi bir sır idi.

Belki de, Özal *"göçmen Cemal"*in bu sırrını çözmek için kendisini bakan yapıvermişti.

Koca Özal tek dil biliriken, *"süt müdürü"* iki dili nasıl biliyordu?

Ancak Cemal Büyükbaş'ın *"ser verir sır vermez"* bir kişiliği vardı. Bunu ilk farkeden gazeteciler oldu. Gerçekten de Sayın Büyükbaş, başını bile kesseniz, değil sır vermek, demeç bile vermeyecek biri idi. Örneğin kendisine telefonla ulaşmak da, bir haberin, bakanlığı ile ilgili bir olayın doğrusunu öğrenmek de, aç karnına Japonca öğrenmek kadar olanaksızdı.

O isteyince konuşur, istemeyince konuşmazdı. Hatta *"konuşacağım"* dediği zaman bile konuşmazdı.

Geçenlerde nükleer santral ihalesi konusunda *"Yarın açıklarına yapacağım"* diye açıklama yaptı. O gece rüyasına giren bir nükleer güçten *"açık etme Cemal"* diye emir mi aldı nedir, ertesi gün sus pus oldu.

1928 senesi Romanya tevellütlü Cemal, *"serrikebir"* bu *"ser verip sır vermez"* tabiatına rağmen, her şeyin arkasını araştırmaya pek meraklıdır.

Soru soran gazetecilere kök söktürür: *"Bu sorunuzun arkasında ne var?. Hangi amaçla bunu soruyorsunuz?.. Bu sorudan maksadınız nedir?."*

Çok şükür gazeteciler arasında dilsiz pek bulunmadığı için bu sorulara el kol işareti ile yanıt verene rastlanmaz.

Petrole yapılan anî zamların yüzde 3'ten az olması halinde bu fark benzin bayilerinin kasalarına doluyor. Bu yolla her zam bayilere milyonlar sağlıyor. Bu durumu eleştiren muhalefeti Büyükbaş TBMM kürsüsünden şöyle *"fırçalamıştı"*.

"Birkaç yüz milyon için bu kadar telaşa ne lüzum var? Yüzde 3 zam bunların cebine gitse ne çıkar? O bayiler de vatan evladı.."

Ama bu duanın tutma şansı çok zayıf. Tıpkı Özal'ın kabinesi kurarken çaldığı mayanın tutmaması gibi..

Büyükbaş, yalnız gazetecilerin değil Kaya Erdem'in de başağrısı oluyor. *"Nükleer santralı kim yapacak?"*, ikisi arasında maçı kim kazanacak kavgası halini aldı..

haftanın fotoromanı

İthal patates böcekleri

(Fotoğraf: ERDOĞAN KÖSEOĞLU)

dünya kulisi

AVUSTURYA

İçişleri Bakanı bahşiş almaz

Avusturya İçişleri Bakanı Karl Blecha ufak tefek yan gelirlere yüz vermediğini gösterdi. 51 yaşındaki Bakan yolda otomobiliyle giderken yolun üzerinde yerde yatan bir adamı görerek durdu. Otosundaki telefonla polise haber verip inen Blecha, yüzükoyun yatan adamı usulca ters çevirdi. Adam sarhoştu ve Bakanı tanımıştı. Cebinden bir 20 şilinlik banknot çıkardı ve uzattı: "Bunu haketttiniz Bakan Bey." Blecha teşekkür ederek, "Para almam" demekle yetindi.

YEŞİLLER

Kuşlar yakında öğrenir

Federal Almanya Savunma Bakanı Manfred Wörner, kendisini çevresine kuş uzmanı ve çevre koruması olarak tanıtıyor. Bavyeralı Yeşillerin, uçakların alçaktan uçuş sahalarının Bavyera Alplerine doğru genişletilmesinden şikâyetçi olması üzerine Bakan, "Alçaktan uçan uçakların kuşlara pek zararının dokunmayacağını" savundu. Wörner, kuşların zamanla uçakların korkunç olmadığını öğreneceklerini belirtti. Ayrıca, kuluçka bölgelerinde gezen insanların alçaktan uçan uçaklara oranla kuşlarda daha büyük bir huzursuzluk yarattığını da iddia etti.

FEDERAL ALMANYA

"Öz-Almanca"cı bakan

Federal Almanya, Maliye Bakanlığı Parlamento Müsteşarı Hansjörg Hafele, yabancı kelimelere karşı başlattığı seferberlikle memurlarını sinirlendiriyor. Uzun zamandır günlük kullanıma girmiş olan bu yabancı kelimeleri evraklardan kendisi siliyor. Maliye uzmanlarından "Prognos" yerine "Öngörü" deyimini kullanmalarını istiyor. "Proje" kelimesi yerine ise "Gelecekte sahip olunacaklara dair istek" tanımlamasını tercih ediyor. Buna karşın, pek de ısrarlı gibi görünmüyor. Mektuplarının başlıklarında kendine hâlâ "Parlamento müsteşarı" demekten kaçınmıyor. Belki "Milletvekilleri tarafından seçilmiş devlet yazıcısı" demesi gerekirken.

ABD

Cunblat neden metroya binmedi?

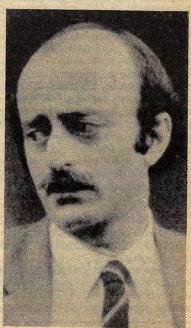

Lübnan'daki Dürzilerin lideri Velid Cunblat, Amerikalı gazetecilere neden korktuğunu utanarak açıkladı: "Aşağı yukarı 300 yıldır Cunblat ailesinde eceliyle hemen hemen hiç kimse ölmedi. Bu, insanı öfkelendirebilir ama aynı zamanda kadere boyun eğecek duruma da getirebilir". Amerikalı gazeteci bunun üzerine şu soruyu yöneltti: "New York'taki metroya binecek misiniz?" Cunblat ise "Bunu göze alamam" cevabını verdi. Amerikalı gazeteci üsteleyerek: "Ortadoğu'nun en yürekli savaşçısı olmanıza karşılık metromuza binmekten korkuyor musunuz?" Cunblat şu cevabı verdi: "Kadere böyle meydan okuyarak kendimi tehlikeye atamam."

"Serbest" toplu pazarlık dönemi

Sözleşmeler tuzak

TEVFİK ÇAVDAR

Çalışma yaşamını yeniden düzenleyen yasaların yürürlüğe girmesinden bu yana yaklaşık 80 bin işçiyi kapsayan toplu pazarlık görüşmesi yapıldı, bunların büyük bir bölümü anlaşmayla sonuçlandı, birkaç işyerinde ise uyuşmazlığa gidildi. Yeni toplu sözleşmelerde alınan zamlar, biraz da abartmalı biçimde, yayın organlarında yer alırken, bu görünümün arkasındaki tuzaklar gözardı edilmektedir. Oysa bu tuzaklar, toplu pazarlık sistemini ciddi ölcüde yaralayan, hatta bugünkü sınırlar içersinde bile işlemesine izin vermeyecek niteliktedir.

Çeşitli sınırlamalar altında yapılan sözleşmelerin getirdiği başlıca tuzak, akçeli hükümlerin dışında kalan disiplin, işçi güvenliği ve iş sağlığı açısından önemli dikkatsizliklerdir.

İlk ve en görünür tuzak sözleşme sonuçlarının büyük bir zafer olarak sunulmasında karşımıza çıkıyor. Yaklaşık beş yıldır toplu pazarlık masasına oturamayan, tüm çabalarını Yüksek Hakem Kurulu'nun kararlarını az da olsa etkilemeye yönelten işçi kesiminin ilk sözleşmelerde bir rahatlama ortamına girmesini normal karşılamak gerekir. Yıllardır özlenen birine kavuşulduğunda onun yaptığı her hareketi hoşgörüyle karşılayan kişilerin davranışına benzemektedir bu rahatlama. Ne var ki bu hoşgörü aynı düzeyde sürüp gitmemelidir. Ücret zamlarının Yüksek Hakem Kurulu'nun verdiği zamların üstüne çıkması tek başına yeterli değildir. Olayın sadece ücret yönüne bakarsak, önemli bir noktayı gözardı etmiş oluruz. Şöyle ki; yürürlükte olan 2821 ve 2822 sayılı çalışma yaşamını düzenleyen yasalar, işçi sendikalarının özgür ve isteklerini elde edebilecekleri araçlarla donatılmış bir pazarlık gücüne sahip kılmamaktadır. Böylesine kısıtlı bir ortamda yapılan sözleşmelerle elde edilen haklar, belki bir önceki sözleşmeye oranla bazı kazanımlar getirmekte ise de, işçilerin ekonomik ve toplumsal konumlarını 1980 öncesi düzeye çıkartmaktan çok uzaktır. Bundan ötürü bu sözleşmelerin abartmalı bir biçimde kamuoyuna yansıması, 2821 ve 2822 sayılı yasaların kısıtlı koşulları ile bile iyi sözleşme yapılacağı kanısını genelleştirme gibi bir tuzağı ortaya çıkartmaktadır. Bu yasaların yeniden düzenlenmesini isteyen işçi kesimi karşısına, **"Niye şikâyet ediyorsunuz, yaptığımız sözleşmelerden memnun olduğunuza göre, bu yasalar pazarlık sistemine hiçbir kısıtlama getirmiyor"** gibi bir savla çıkılabilineccektir. Ayrıca yeni sözleşmelerde akçalı haklarda bile söylenildiği ölçüde önemli kazanımların elde edilmediği de yüzeyden yapılacak bir incelemeyle saptanabilir.

Üç nokta

Bugün toplu pazarlık sistemi, çeşitli kısıtlamaların oluşturduğu bir ortamda yürümektedir. Bu kısıtlamalar üç noktadan kaynaklanmaktadır:

a- Yasalar içerdikleri hükümlerle toplu pazarlık sistemini işçi kesimi aleyhine kısıtlamış bulunmaktadır. Özellikle toplu pazarlıkta işçinin en önemli baskı aracı olan grev, adeta uygulanamaz haldedir. Bu konudaki kısıtlama o boyutlara ulaşmıştır ki, Türk-İş Genel Sekreteri Sayın Şide, **"Grevden kim söz ediyor. Durum o derece kritik değildir"** diyecek ölçüde yılgınlığa düşmüştür. Gerçek odur ki, pazarlık işçi kesimi lehine gelişmediği ve sendikaların zorlandığı durumda bile grevin sözü kolayca edilemez duruma gelmiştir.

b- Kamu ve özel kesim işverenlerinin baskıyı artıran tutum ve davranışları. Türkiye İşverenler Sendikası toplu sözleşme ilkelerini tek yanlı belirleyen ve üyelerini bu uygulamaya zorlayan bir tavır içine girerken, kamu kesimi de bir eşgüdüm kurulu oluşturarak kamu kesimi işverenleri üzerine emredici bir sınırlama getirmiştir. Diğer yandan Sayın Başbakan Özal, kesim işverenlerini toplu pazarlıkta sıkı durmaları konusunda açıkça tehdit etmiştir.

Tüm bu koşullar yürüyen ve yürüyecek olan toplu pazarlıkları dar bir kalıbın içine sokma çabasını yansıtmaktadır. Ayrıca Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın yetki istatistikleri üzerindeki yanlı diyebileceğimiz düzenlemeleri de pazarlık masasına oturmadan yeni kısıtlamaları gündeme getirmektedir.

c- Sendikalar da yeni yasaların sınırları içersinde etkin bir toplu pazarlık stratejisi geliştirmek için yeterli zamanı bulabilmiş değillerdir. Bir yandan örgütlenme ve mali sorunlar, diğer yandan her altı ayda bir Türkiye genelinde yenilenen yetki alma çabası, bunun da ötesinde diğer yasal sınırlamalar sendikaları etkin bir pazarlık stratejisi arayışından (şimdilik) alakoymaktadır.

Ortamdaki bu kısıtlayıcı faktörler varlığını sürdürürken, toplu sözleşmelerin başarılı sonuçlandığını söylemek kamuoyunu belli bir yönde koşullandırma amacını ister istemez peşi sıra getirmektedir. Bunu iyi niyetle yapan yayın organları bile sonucun ortaya çıkaracağı tuzakları görmemezlik edemezler.

Bu sınırlamaların varlığı altında yapılan sözleşmelerin getirdiği bir başka tuzak da akçeli hükümlerin dışında kalan disiplin, işçi güvenliği ve iş sağlığı açısından önemli dikkatsizlikleri içermekte oluşudur. Akçeli maddeler üzerinde ısrarla duran ve bunlarda alacağı küçük bir tavizle diğer konularda fazla etkin bir çaba harcamayan sendikaların gelecekte karşılaşacağı güçlükler önemli boyutlara ulaşabilir. Bunları birkaç örnekle daha açık kılalım.

Uyumak yasak mı?

Başbakanlık Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı'na bağlı bir işyerinde bağıtlanan toplu iş sözleşmesinde yer alan disiplin cezasını gerektiren hareketler arasında şunlar da belirtilmiştir:

— İş esnasında uyumak (İhtardan 40 gün işten uzaklaştırmaya kadar uzanan ceza).

— Gizli tutulması gereken meslekî sırları, imalatın şeklini ve miktarını ifşa etmek (Cezası işten çıkartma).

— İstirahatli olduğunu aynı gün işyerine bildirmemek (10 günlük ceza).

— Sigorta, dispanser ve hastanelerde gerekli muayeneyi olduktan sonra yeterli sürede iş yerine gelmemek (1 günden 40 güne kadar uzanan ceza).

Bu maddeleri çoğaltmak mümkün, fakat şu saydıklarımız bile yapılacak değerlendirmelerin ne oranda subjektif olabileceğini ortaya koymaktadır. (İş esnasında uyuma) aslında disiplin suçları içersine bile konmamalıdır. Çünkü işçi, çalışan makinenin başında uyumaz, eğer böyle bir durum ortaya çıkıyorsa, bu ancak hastalık ve çok çalışmanın getirdiği durumlarda olur. Bu suç insana 19. yüzyıl İngiltere'sindeki acımasız disiplin suçlarını hatırlatmaktadır. Gizli tutulması gereken meslekî sır nedir? Bunun da tanımı işverene kalmıştır. Öyle ki işveren harcıalem bir imalatı bile gizli tutmak isteyerek işçi üzerinde baskı kurabilir. Diğerleri ise somut ölçütlere vurulması mümkün olmayan disiplin suçlarıdır. Okmeydanı Hastanesi'nden Sultanahmet'teki işyerine geliş süresini işveren nasıl belirleyebilecektir. Bu süre günün her saatinde değişmektedir...

Anayasaya aykırı

Bir başka örnek ise çok daha ciddi bir noktayı gün yüzüne çıkartmaktadır. Bir sendikamızın bir özel bankayla yaptığı sözleşmede aynen şöyle bir hüküm yer almıştır: **"Madde 87: ...(Sendikalı işçiler) Bankanın zararını gerektiren faaliyetlerde bulunan kooperatif, sandık ve benzeri teşekkül kurmamaz ve bunlara üye olmazlar. Sosyal ve siyasi kuruluşlarda ücretli veya ücretsiz görev alamazlar".** Bu hüküm açık bir biçimde anayasamızın güvence altına aldığı temel haklara aykırıdır. Kooperatif, yardım sandığı kurmak kişinin en doğal hakkıdır. Bu hükümle fabrika kantininin dışında alışveriş yapmaları engellenen işçilerin durumu (Orhan Kemal'in bazı romanlarında bu çarpıcı biçimde dile getirilir) yeniden gündeme getirilmektedir. Öte yandan kimlerin siyasi faaliyette bulunamayacakları, anayasamızda ve Siyasi Partiler Yasası'nda ortaya konmuştur. İşçi statüsünde olanlara bu konuda en küçük bir kısıtlama getirilmemektedir. Sosyal kuruluşlara üye olunması ise kişinin dernekleşme hakkını açıkça elinden alma demektir.

İşçi sağlığı ve iş güvenliği konusunda toplu sözleşmeler ciddiyetten uzak bir tutumu (maalesef) sürdürmektedir. Bu ve bunlara benzer hükümler, geleceğe yönelik tuzaklardır. Tuzağa düşmemek ise uyanık olması gereken işçi kesiminin elindedir.

CANAN KÖKER

ANAP'ta yaz tatili bitiyor

Önümüz sonbahar ve yapraklar dökülecek

Vatandaşın hayat pahalılığı yakınmalarıyla Ankara'ya dönecek olan milletvekilleri iş vaatlerini yerine getirmeye çalışırken, Bakanlıkların taşra düzenlemesi ile ilgili olarak da yoğun faaliyette bulunacaklar ve derken iktidar partisinin kongreleri başlayacak...

Ankara— Muhalefetsiz bir yasama yılını geride bırakan ANAP iktidarı, 1 eylülde TBMM'nin açılışı ile birlikte, kendi iç muhalefeti ile karşılaşacak.

Eylül başında öncelikle bölgelerinde seçmenin artan ekonomik sıkıntı ve yakınmaları ile yaz boyu yüz yüze bulunan milletvekilleri Ankara'ya gelecekler. Enflasyon ve hayat pahalılığının ANAP'a oy veren seçmen üzerindeki olumsuz etkisi hesap soran bir üslup ile ANAP yönetimine aktarılacak.

ANAP yönetimi için çözülmesi gereken diğer önemli bir sorun da, idari reorganizasyon ve taşra örgütlenmesi sorunu olacak. Milletvekilleri ve hatta bakan istifası girişimlerine yol açan, bakanlıkların taşra düzenlemesi, yeni yasama yılında yeniden ele alınacak. TBMM'nin açılışıyla birlikte ilk grup toplantısında idari reorganizasyona neden gerek duyulduğu anlatılacak, ama bölgelerinden seçmene bol iş vaatleri ile Ankara'ya dönen milletvekilleri, ANAP yönetiminin taşra düzenlemesi için öne sürdüğü **"daha hızlı işleyen bir devlet yapısı"** gerekçesini ne ölçüde kabul edecekler?

ANAP Grubu'nda bakanlıkların taşra düzenlemesi ile ilgili milletvekillerinin görüşü alınacak. Elazığ milletvekili **Naci Tasel** ile **Mehmet Özdemir**'in ve Ulaştırma Bakanı **Veysel Atasoy**'un istifa tehdidi sonucu durdurulan kararname, 1984 sonbaharının ilk günlerinde ANAP için çözülmesi gereken ilk sorun olarak beliriyor.

Malatya'nın ayrıcalığı

Kararname ile en büyük değişikliğin Tarım, Orman ve Köyişleri Bakanlığı'nda yapılmış olması nedeniyle Bakan **Hüsnü Doğan** ve reorganizasyon çalışmaları baştan sona kadar birlikte yürüttüğü **Mehmet Keçeciler**'in grupta işi, bu kez oldukça güç... Seçmenin büyük tepkisi üzerine tatillerini yarıda bırakıp Ankara'ya Genel Merkez'e kadar gelerek, Keçeciler'in kapısına dayanan milletvekillerini, şimdi çözüm aramaktan daha çok **"bu ve benzeri sorunları partinin başına dert edenler"** den hesap soracaklar.

Nerden bakarsan bak

Taşra düzenlemelerine karşı çıkan milletvekilleri, tepkilerini şöyle dile getiriyorlar:

"Başbakanımız Malatyalı, Sayın Tarım Bakanı da Malatyalı.. Başbakanı hoşnut etmek için mi bölge müdürlükleri Malatya'da toplanıyor?"

"Konya'da orman var mı? Orman Müdürlüğü'nün Konya'da işi ne?"

"Biri eski belediye başkanı, bir diğeri de orada doğdu diye, bölge müdürlükleri Konya ve Malatya'da mı toplanacak?"

"Petrol rafineri tesisleri bizim bölgede, genel müdürlük İzmit'e alınmalı."

"Bakanlar istifa tehdidi ile işi çözüyorlar, biz de mi öyle yapalım?"

Milletvekilleri şimdi bu tepki ve dilekelerini ANAP Grubu'nda tekrarlayacaklar.

Tarım, Orman ve Köyişleri Bakanı Hüsnü Doğan ile reorganizasyon mimarı Mehmet Keçeciler'in işi gerçekten zor.

Keçeciler ile Doğan, ya seçmen oylarını bir kenara iterek hükümet programında yer alan **"bürokrasiyi azaltma"** yolunda önemli bir adım atarak taşra düzenlemesi konusunda ısrar edecekler, ya da idari yapı reorganizasyonunu seçmen oylarına feda edecekler.

ANAP'lı bir üst düzey yöneticisinin de dediği gibi, **"Nerden bakarsan bak, iki uçlu değnek..."**

Ben kimim? Kimin adamıyım?

Eylül ayının gerek ANAP gerekse Keçeciler açısından bir önemli sorunu da, kongreler öncesi ANAP'ta ANAP'lılaşmayı sağlamak olacak. İl ve ilçe örgütlerinde inceleme ve denetim gezisine çıkan 41 milletvekili eylül başında Ankara'ya dönmüş olacaklar ve görevli oldukları bölgelere ilişkin hazırladıkları raporları örgütlenmeden sorumlu Genel Başkan Yardımcısı Mehmet Keçeciler'e iletecekler. Örgütlerin denetlenmesi henüz tamamlanmadığı halde, ANAP'lı bazı yerel yöneticilerin Genel Merkez yöneticilerinin odalarında, **"Abi, ben senin adamın mıyım Allah aşkına?"**, **"Beni şimdi de senin adamın yapmışlar"**, **"Sakalım varken birinin, kesince diğerinin adamı dediler"** şeklindeki konuşmalarına bakılırsa, kongreler gerçekten gergin bir hava içerisinde geçecek. Keçeciler, kongreler öncesi havanın yumuşaması için, tüm örgütlere bir genelge göndererek, **"Partide belli bir siyasi eğilimin etkinlik sağlamasına yol açmamak için toplu üye kayıtlarının kongrelere kadar durdurulması"**nı istedi.

Keçeciler'in ardından bir genelge de Genel Sekreter **Mustafa Taşar**'dan geldi. Taşar da genelgesinde ANAP'ı içten ve dıştan bölmek ve parçalamak isteyen mihraklara dikkat çekerek, birlik ve bütünlüğün korunması çağrısında bulundu.

Vizeyi verdik, sınıfı geçmeye çalışıyoruz

ANAP'ta toplandığı öne sürülen dört siyasi eğilimden ikisi arasında **"İkinci adam kim olacak?"** sorusu etrafında su yüzüne çıkan gerginlik ve tartışmalar, ANAP'ın dayandığı oldukça geniş bir tabanı dikkatlerden kaçırıyordu. 150'ye yakın milletvekili ile grupta ifadesini bulan bu **"liberal"** eğilim, başlangıçtaki suskunluğunu hâlâ sürdürüyor. Ama, gelecekte ANAP yönetiminde yer almak isteyen herhangi bir siyasi eğilimin bu grubun desteğini alması gerekli.

Bu liberaller, ANAP dışındaki sağ kesimde yeni yasama yılı ile birlikte ortaya çıkacak gelişmeleri beklerken, bir yandan da Genel Başkan **Turgut Özal**'ın **"taraftarsız görünümü"**nü nasıl sona erdireceğini merakla izliyorlar.

Kongrelerde tavrını Özal'ın yaklaşımına göre belirleyecek olan bu geniş **"liberal"** kesim, şimdilik **"sessiz ve derinden"**, hükümetin icraatlarının sonucunun ortaya çıkmasını bekliyor. Sonuçlar alındıkça da hızursuzlanıyor.

Yine ANAP'lı bir milletvekilinin deyişiyle, **"Şimdi ANAP vize sınavlarından geçmiş, sınava girmeye hak kazanan bir yüksekokul öğrencisi gibi..."**

Sekiz aylık iktidarın yöneticileri vize sınavlarının sınıf geçmek için ölçü olmadığını bilerek hareket ediyor ve ANAP'ın ilçe ve il başkanlarından Genel Başkan Yardımcısı'na kadar tüm örgütü,şimdi **"eylül sonu, eylül sonu"** dizesine umut bağlıyor.

Özal, Sunalpleşiyor mu?

DENİZ SOM

Genel seçimler öncesi siyasi parti liderleri yurdu dolaşıp, seçmenlerle diyalog kurarken MDP Genel Başkanı **Turgut Sunalp** genellikle, **"Ben 30 sene önce sizin burda iki yıl kalmıştım, o zamanlar buraları çok güzeldi"** gibilerinden sözler eder sonra da karşısındakilerle onları ilgilendirecek bir konu bulmak için, **"Sizin buralarda ne ekiliyor?"** diye sorardı. Sunalp, bir de gazetecilerden şikâyet eder, ses alma cihazından kelimesi kelimesine yazılan sözleri için bile, **"Ben böyle bir şey söylemedim, yanlış yazıyorlar"** derdi. Belki hâlâ aynı kanıdadır, ama artık Sunalp'in yurt gezilerine pek gazeteci katılmadığı için bunu bilemiyoruz. Bildiğimiz, 6 Kasım öncesinde hem halkla hem de basınla iyi bir diyalog kuran ANAP Genel Başkanı **Turgut Özal**'ın Başbakanlığının sekizinci ayında giderek Turgut Sunalp'e benzediği.

Kocaeli'nden başlayıp İzmir'e dek süren dört günlük gezisinde Turgut Özal'ın da, adası Turgut Sunalp gibi konuşmaya ve davranmaya başladığı belirgin bir şekilde gözlendi.

Gece karanlığında uğradığı Söğüt ilçesinde kendisini dinleyenlere uzun uzun bu ilçede geçen çocukluk anılarını anlatan Başbakan Özal, kimi yerlerde de ABD'deki günlerinden söz etmekten kendini alamadı. Manisa'ya doğru giderken yol üzerinde kendisini karşılayan bir grup vatandaşa şöyle dedi:

— Ne ekiyorsunuz?

İzmir'de partililerle yaptığı toplantıda ise, ANAP'lıları gazetecilere karşı **"fevkalade dikkatli"** olmaları için uyardı ve **"Bazen a diyorum, b yazılıyor. Bazı yerlerde değiştirme yapılıyor"** dedi.

Özal'ın, Sunalpleşmesinin en çarpıcı belirtisi ise, Sunalp'in MDP'yi demokrasinin geleceğinin teminatı olarak göstermesi gibi Özal'ın da ANAP'ı değil demokrasinin Türkiye'nin geleceğinin teminatı olarak göstermeye başlamasıydı.

Doğudan batıya

Birinci ve ikinci doğu seferlerinin ardından bu kez batı seferine çıkan Özal'ın, Kocaeli, Bilecik, Bursa, Eskişehir, Balıkesir, Manisa ve İzmir illerini kapsayan gezisi oldukça söntük geçti. Özal'ı karşılayanlar yine danalar kestiler, yine pankartlarla yol boyunca toplandılar, ama Başbakan'ın konuşma yaptığı alanlarda bulunanların sayısı parmakla sayılacak kadardı. Kalabalığın az ya da çokluğu tartışma konusu olabilir, ama tartışma götürmeyen bir gerçek batı seferinde iyice belli oldu. Doğudaki gibi batıda da kimse **"Başbakan Özal"** diye tezahüratta bulunmadı. Konuşması değil sık sık, arada bir bile kesilip alkışlanmadı. Hatta Akhisar'da **Erkal Zenger**'in anonsu ile otobüsün üstüne çıkarken alkışın azlığı nedeniyle adı ikinci kez anons edildi ve halktan **"biraz daha fazla alkış"** istendi.

Özal, tüm konuşmalarında özetle, **"Memlekette işler iyi gidiyor"** dedi. İşlerin iyi gitmesinden olsa gerek, doğu seferinden iki buçuk bir çuval dolusu dilekçeye dönen Özal, bu kez batı seferinde bir çanta bile doldurmadı. Ama bunu da batıda işlerin iyi gitmesine bağladı. Bilecik'teki bir pankart ise halkın bu konudaki görüşünü yansıtıyordu: **"Bilecikli hemşehrileriniz vaatlerinizi bekliyor."**

Hesaplar ödendi

Geziye katılan basın mensupları Bursa'da kaldıkları otelden ayrılırken hesabı ödemek istedikleri zaman resepsiyondaki görevli, **"Hesaplar ödendi"** dedi. Başbakan'ın kafilesini Bursa'da Akfa şirketinin ağırladığı daha sonra öğrenildi ve Başbakan Akfa Fabrikası'nın Karacabey'deki tesislerini açarken de bu fabrikanın iki yıl önce çalışmaya başladığı, ihracat bile yaptığı ortaya çıktı.

Eskişehir'de 344 çocuğun ANAP örgütü tarafından yapılan sünnet düğününü de Liceli işadamlarından **Halis Toprak**'ın finanse ettiği öğrenildi. Ve Başbakan Bozöyük'te de Halis Toprak'ın iki yıl önce üretime geçen seramik ve fayans fabrikasını bir kez daha hizmete açtı.

Mastika ile vilayete

Balıkesir'de parti otobüsünün üstüne çıkan davul ve zurnacının çaldığı **"Mastika"** eşliğinde vilayete giderek valiyi ziyaret eden Başbakan Özal, İzmir Fuarı'nı açmaya da yine zurna çaldırarak gitti. Davullara, zurnalara rağmen halk yine de parti otobüsünün peşine takılmadı. Başbakan da zaten gezi boyunca otobüse çok az bindi.

Temel atmayı unuttu

Dört günlük gezi, aslında oldukça yoğun geçti. Partililerle yapılan görüşmelerin uzamasından olsa gerek daha önceden belirlenen program hiç uygulanmadı. Balıkesir'de öğle yemeği saat 17.00'de, Manisa'da akşam yemeği saat 24.00'te yendi. Başbakan gezide halka hitaben konuştu, vali ve belediye başkanlarıyla konuştu, il-ilçe başkanlarıyla konuştu, temel attı, tesis açtı. Sonuçta Balıkesir'de belediye binasının temelini atmayı unuttu. Temelin atılacağı yerde, otobüsün üstünde konuştuktan sonra aşağı inen Özal, ön tarafa ilerledi ve koltuğuna oturdu. Otobüsün hareket etmediğini görünce çevresindekilere, **"Hadi gitmiyor muyuz?"** dedi.

HASAN UYSAL

Halkçı Parti'de "Calp neden sessiz" sorusuna yanıt aranıyor

Büyük kongreye kimsiz gidilecek?

İki hafta öncesinin Genel Başkan adayları Ataklı, Palaoğlu ve Gürkan, teker teker adaylıktan vazgeçtiler. Ataklı, "Benim için liderlik önemli değil", Palaoğlu, "Benim Genel Başkan adaylığında ısrarım yok", Gürkan, "Genel Başkanlığı kişisel olarak düşünmüyorum" diyor.

Ankara — HP'de nisan ayı başında yapılacak Büyük Kongre öncesi, liderlik konusu giderek öncelik kazanmaya başladı. MBK eski üyelerinden 10'lar grubundan ve İstanbul Milletvekili **Mucip Ataklı**, **"Benim için liderlik önemli değil. Ben partinin demokrat, yürekli ve çalışkan bir başkan tarafından yönetilmesinden yanayım. Bunu üstlenecek adaylar olduğu zaman ben oyları bölüp, düşüncelerimin aksine hizmet etmem. Bu nedenle aday değilim"** diyerek Calp'ın karşısına aday olarak çıkacak namzetleri ikiye indirdi.

Büyük Kongre'de Genel Başkan **Necdet Calp**'ın karşısına aday olarak çıkacaklardan diğer iki namzet ise, Sivas Milletvekili ve eski parlamenterlerden **Mustafa Kemal Palaoğlu** ile Genel Sekreter Antalya Milletvekili Prof. Dr. **Aydın Güven Gürkan**. Kulislerdeki yaygın söylentiye göre de, parti içinde sevilen ve saygı duyulan Palaoğlu'nun da adaylıktan vazgeçen Ataklı gibi düşündüğü doğrultusunda. Palaoğlu'nun **"Benim için önemli olan Calp'ın gitmesi ve yerine liderliğin hakkını verecek genel başkan seçilmesi. Benim genel başkan adaylığına ısrarım yok"** dediği belirtiliyor. İşin ilginç yanı, Prof. Aydın Gürkan da aynı şeyleri düşünüyor. Genel başkanlığı kişisel olarak düşünmediğini üzerine basa basa söylüyor.

Tüm bunlara karşın partide Calp'ın karşısında olanlardan çok aşırı iyimser olanlar, Büyük Kongre'de Calp'ın karşısına tek aday çıkarılmasının çözümlendiğini, bir sorun çıkmayacağına inandıklarını söylerken, daha temkinli olanlar bunun bu kadar kolay olmadığını ifade ediyorlar. Az sayıdaki kötümserler ise, **"Bu sözlere bakmayın, yarın, şimdi ismi bile geçmeyenlerin de dahil olmak üzere 5-6 aday çıktığını görürseniz şaşmayın. Politika bu"** biçiminde görüş belirtiyorlar.

Parti içinde bir grup ise, genel başkanlık sorununun Kurultay'a bırakılmaması, topyekün MYK üyelerinin istifası halinde Calp'ın da istifa zorunda kalacağını, yapılacak genişletilmiş Kurucular Kurulu toplantısında başkanlık sorununun çözümleneceğini öne sürüyorlar ve Kongre'ye Calp'sız gidilmesini öneriyorlar.

Calp niye sessiz?...

Büyük Kongre'ye 8 ay bir süre olmasına rağmen ortaya genel başkanlık sorununun çıkması, adaylarını resmen bunu açıklamaları ve açık biçimde bu konunun tartışılmasına karşın **Necdet Calp**'ın sessiz kalması, muhaliflerinin önemli bir bölümünü kuşkulandırıyor. Kuşku taşımayanlar **"Yapacak fazla bir şeyi yok da ondan sessizliği tercih ediyor"** derken, diğer kesim buna şiddetle karşı çıkıyor.

Karşı çıkanlar **"sessizliğin"** nedenlerinin ne olacağını araştırırken, ortaya ilginç görüşler çıkıyor. İlginç görüşler arasında HP'de Calp'ın ekibinin ekim ya da kasım ayında ANAP'tan 35 parlamenterin istifa edeceği beklentisini yeniden gündeme getirmesi bulunuyor. Bunlara göre **"Turgut Sunalp'ın Doğu gezisi, ataga geçmesi, demeçleri"** boşuna değil. Hele ANAP içinde Özal, Keçeciler ve Taşar'ın ayrı ayrı **"parçalanmaya"** yönelik genelge ve demeçleri kanıt olarak ortaya sunuluyor. Ardından da basına da yansıyan **bir yerlerin ve işadamlarının verdikleri son süre"** ekleniyor. Kısacası ANAP'tan 35 parlamenter istifa edecek, Calp başkanlığında MDP-HP ve Bağımsızları içine alacak koalisyon oluşturulacak. İşte Calp'ın sessiz kalışı buna bağlanıyor.

"Ya da..." diyorlar başka bir gerekçe olarak: **"Çok daha başka bir beklenti var"**. Ancak bu gerekçeyi açık açık söyleyemedikleri gibi bu olasılığı **"çok vahim"** olarak tanımlıyorlar.

Koalisyona Gürkan ekibi ihtimal vermiyor. Örneğin Genel Sekreter Yardımcısı **Kenan Nehrozoğlu**, Genel Sekreter **Gürkan**, Genel Başkan Yardımcısı **Engin Aydın** anlaşmışcasına, **"Buna biz izin vermeyiz. Biz böyle bir koalisyon oyunu varsa bozarız. Gerekirse ANAP'ı destekleriz. Çünkü iktidarın yıkılışı ve koalisyon, en çok ANAP'ın işine yarar. ANAP kendi yaptıklarıyla ve bir daha geri gelmemek üzere çökmeli. Bundan kurtulması oyununa, başta biz izin vermeyiz"** diyorlar.

Nehrozoğlu'nun fıkrası

HP Mardin Milletvekili Genel Sekreter Yardımcısı **Kenan Nehrozoğlu** ise, şimdi çevresine, hiçbir yorum yapmadan, kim için anlattığını söylemeden şu fıkrayı anlatıyor:

"Adamın biri eşek alacakmış. Bakmış en uyuz eşekler bile 5 bin liradan başlıyor. Pazarın öteki ucunda, iriyarı, aslanlar gibi duran bir eşeğin bin lira olduğunu görüp merak ediyor. Eşeğin her yerini yokluyor. Ayaklar, dişler, kuyruk.. Her şeyi sapasağlam. Sahibine soruyar, **"Niye bin lira? Ne eksiği var?"** diye. Sahibi, **"Valla bir eksiği yok da bu eşeğe güven olmaz. Ben söyleyeyim de, sonra bana gelmeyin"** yanıtını veriyor. Ucuz ve sağlam eşeği alan adam gülüyor içinden ve **"Bana ne karakteriden"** diyor. Günler geçiyor, eşek birkaç eşeğin yapacağından fazla iş yapmakta, aslanlar gibi çalışmakta. Günlerden bir gün kente götürdüğü mallarını satıp, bir çuval unu eşeğin bir tarafına, bir çuval şekeri de öbür tarafına asıp köye dönerken, önlerine çıkan suya sürüyor adam eşeği. Eşek hiç umulmadık bir anda, suyun ortasından geçerken çöküveriyor. İtiş-kakış, sopa-dayak bana mısın demiyor eşek. Adam perişan, eşeği kulağından çekip çıkardığı zaman, un da gitmiştir şeker de. Doğruca eski sahibine götürür eşeği, Dert yanar, atar tutar, verir veriştirir.

Eşeğin sahibi iki yana ellerini açıp güler ve şu yanıtı verir:

"Kardeşim, ben sana dedim bu eşeğe güven olmaz diye. Güven olmayanın ne zaman ne yapacağı belli olmaz".

Ağırlık örgütlenmede

Büyük Kongre hazırlıklarının bir bölümü, HP yöneticilerinin yurt içi gezilerinde sürüyor. Genel Başkan Yardımcısı **Doğan Sönmez** ve ekibi Doğu gezisinden dönerken, Genel Başkan Yardımcısı Engin Aydın ve ekibinin Karadeniz gezisi bitti. Genel Sekreter **Aydın Gürkan** ise Ege ve Güney gezisinden sonra çıktığı İstanbul ve Trakya gezisini tamamladı. Diğer ekipler ise yörelerinde çalışmalarını sürdürüyorlar.

1 eylülde ise Genel Başkan Calp, büyük çaplı yurt içi gezisine başlıyor. Hem kulis, hem örgütlerdeki eksikliği giderme hem de örgütlerde yama ve yenileme operasyonu ile bir taşla üç kuş vurulmaya çalışılıyor. Şu durumda gerek 6 Kasım gerekse yerel seçimlere 7 ilde eksikle giren HP'nin tek örgütsüz ili Çanakkale. Çanakkale'de de eski Belediye Başkanı **Reşat Tabak**'ın yanıtı bekleniyor.

Doğu gezisini tamamlayarak başkente dönen ilk ekip şefi Genel Başkan Yardımcısı Doğan Sönmez, izlenimlerini coşkuyla anlatıyor. Daha önce yapılan **"ne var ne yok"** gezilerinden moralsiz dönen Sönmez, bu kez **"HP tabanında büyük canlanma başlangıcı var. SODEP olayı hızla bitiyor. Umut bize geliyor ama DSP beklentisi, DSP umudu tabanda yadsınmaz gerçek"** biçiminde konuşuyor. Örgüt yenilenmesinde kurulmasında son derece titiz davranıldıklarını belirten Sönmez, şunları söylüyor:

"Örneğin Bitlis'te il teşkilatı yoktu. Kurarken SODEP'ten istifa eden 25 yönetici bize görüştü. Aynı görüşteki insanların beraber olmasına hayır diyemeyeceğimizi ancak teşkilat kurma görevini kendilerine veremeyeceğimizi söyledik. Çünkü SODEP'te hizipler birbirine girmiş. Ayrılanlarda bir hizibin adamı. Bunlara yetki verip, aynı olayı bizde sürdürmelerine izin veremeyiz. Tabii ki aynı düşüncelere saygımız var. Ama ne partimizin ne de kör topal demokrasinin hiziplere tahammülü var".

HP'de nisan başı yapılacak Büyük Kongre için ilçe kongreleri başladı bile. 22 eylülde Sinop İl Kongresi'yle birlikte il kongreleri başlayacak. Bakalım HP'de o tarihe kadar köprülerin altından ne sular geçecek, suların üzerine hangi köprüler kurulacak, anahtar parti durumuna gelen HP hangi kapıyı açacak? Büyük Kongre'de Calp ekibi mi, Gürkan ekibi mi, yoksa hem Calp, hem de Gürkan'a karşı ekip mi kazanacak? Bunun yanıtını kongrenin sonucu verecek. Ancak kulislerde giderek yaygınlaşan bir söylenti var ki, Gürkan ekibi seçimleri yitirir, daha doğrusu Calp tekrar ağırlığını korursa en az 60 milletvekili ni sanda HP'den ayrılacak. Söylentinin ne kadar doğru olduğu ise tartışmalı.

Kısacası HP Büyük Kongresi yaklaştıkça, heyecanlı, kanlı ve canlı olaylar artıyor ve artacak.

Bir grup HP'li, Genel Başkanlık sorununun kurultaya bırakılmamasını, MYK'nın topyekün istifası halinde Calp'in de istifa zorunda kalacağını, genişletilmiş Kurucular Kurulu toplantısında Calp'in tasfiye edilmesini öneriyor. Böylece Büyük Kongreye Calp'siz gidilebilecek.

ATAKLI — İsteksiz

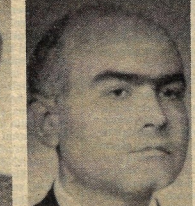

PALAOĞLU — İsteksiz

GÜRKAN — İsteksiz

CALP — İstenmiyor

Sere serpe "sanatçı"lar... Operasyon sonrası kadrolaşanlar... "Davasına inanmış" TRT'ciler... Hiçbir şey inceleyip araştırmayan İnceleme - Araştırma Dairesi.. TRT'yi "silkeleyeceği" söylenen rapor... "Rapordan hiç etkilenmeyen" bir Genel Müdür... vee "Allah kurtarsın" dualarıyla!..

Hep beraber alkışlıyoruz: karşınızda TRT

JÜLİDE GÜLİZAR

Biz sanatçılar için erkeğin yakışıklı olup olmaması önemli değildir. Cüzdanı kabarık olsun da, isterse boy fıkarası olsun. Cüzdanı kabarık erkek zaten yakışıklı görünüyor insanın gözüne."

Bu, bir resim altı.. Üstünde de poposunun en seksi noktasından başlayan ve gittikçe açılıp yayılan sarışın, darmadağın saçlı, baygın bakışlı bir **"sanatçı"**...

"16 bin küsur fotoğraf arasından, sanatçımızın seçtikleri yukarıda görülüyor."

Bu bir resim altı.. Üstünde de küçük görüntüler halinde dört **"şanslı"** erkek. Ama onların da üstünde, göğüsleri dekolte elbisesinden bile sokaklara taşan, Amerikalı kocasından ve öteki yabancı erkeklerden ağzı yandığı için kendisine bir Türk koca arayan güzeller güzeli **"sanatçımız"**...

"Plağımı kendim çıkaracağım ve bakacağım. Satarsa ne âlâ. Ama satmazsa ben de öteki sanatçı arkadaşlarım gibi kendime zengin bir işadamı sevgili bulacağım."

Bu da bir resim altı.. Ve de üstünde sereserpe uzanmış, yarı aralık ağızlı, bir kara bomba **"sanatçı"**...

Yüzlerce çoğaltılabilecek örneklerden üçünü seçişimiz rastantı değil. Bu üç örneğin kahramanları, verdikleri demeçlerden kısa bir süre sonra aynı programda buluştular ne hikmetse: **"Milliyetçi - mukaddesatçı Türkiye Televizyonu'nun ekranında."** Açıkça ve bir kez daha görüldü ki, belden aşağı demeçler verip fotoğraflar çektirmek, hiç kimseye boyalı ekranın yolunu kapatmaz. Ama omuzlarının yukarısı çalışan bir insansanız sizin için ekran da kararır, başka şeyler de.

"Kadro"laşma

Dört ayda 62 kişi tedirgin edilmiş. Yerlerine, bir zamanların **"davasına inanmış kişileri"** hiçbir kural tanımadan getirilmiş ve de getirilmekte. Mini operasyonlar halinde, ilgiyi, dikkati çekmeyecek biçimde sürdürülen atamalar, nakiller ve görevden almalarla yaratılan tedirginlik ortamı.. Bu sayının hafta sonunda 135-140'ı bulacağı yolundaki söylentilerin yoğunlaşması.. Tabii bunun da adı mini operasyon olacak. Büyük operasyon ise, Eylül'de. Bir TRT'ci **"Bu 62'e 60-70 kişi daha eklendikten sonra büyük operasyona ne gerek var ki"** dedi ve ekledi: **"Kadrolaşma şu anda bile tamamlandı sayılır. Bundan sonrası, bu kadroyu daha da kuvvetlendirmek olacaktır."**

Kurumda 1976-77 döneminin yeniden yaşanmaya başlandığını anlatıyor bazı TRT'ciler. Anlatıyor ve yakınıyorlar: **"Tıpkı o zamanki gibi birtakım adamlar türedi yanımızda, yöremizde. Bunlar her zaman ve her yerde hazır ve nazırlar. Oysa bunların kurum içinde ya da dışında görevleri var. Çalışma saatleri sırasında bu adamların bizim başımızda olmalarını anlamak mümkün değil."**

Bu kişilerin saçtığı dehşetten ürküp yakınanlar.. Ve de özellikle Haber Merkezi'nde, kilit noktalara getirilen belli bir dönem takımının, şu anda tek-tük kalmış bazı noktalardaki **"eskileri"** tedirgin etme saf dışı bırakma girişimleri..

Davasına inanmış TRT'ciler

Birçok kurumda olduğu gibi TRT'de de zaman zaman güvenlik güçlerince alınıp götürülenler, birkaç gün gözaltında tutulanlar var. Bunlardan bazıları götürüldükten birkaç gün sonra, haklarında herhangi bir suçlama yapılmadan bırakıldılar. Bu kişilerin yeniden görevlerine başlayabilmesi, bu iş için kurulmuş bir komisyonun kararına bağlı. Aylardır bu komisyonun kararını bekliyor birçok TRT'ci. Ama **"davasına inanmış TRT'ciler"** görevlerine döndüler. Kalan 19 kişi ait kurulda inceleniyor şu sıralarda. Bunlardan birinin dosyası ise **(Mihriban Tamik)**, bu 19 dosyadan da ayrı tutulmuş, nedense. Yani, devletin güvenlik güçlerinin, yargı organlarının cezalandırmaya gerek görmediğini TRT cezalandırıyor.

İnceleme - Araştırma

TRT yasası gereğince kurulmuş bir daire vardır Kurum'da. İnsana açlık konusunda birincilik kazanan **"hiç kullanılmadığı için örümcek tutmuş popo"** fotoğrafını hatırlatan bu dairenin adı İnceleme-Araştırma Dairesi'dir ve hiç kullanılmadığı için de kapısı örümcek tutmuş bu dairenin telefon numarasını TRT santralindeki hiç bir görevli bilmiyor. Bir tanesi 312130'dan **"bir aramamızı"** önerdi. Rehberde ise dairenin adının karşılığında 312814 yazılı. Üç gün süreyle her yarım saatte bir aradığımız bu numaraya yanıt veren bir ses çıkmadı.

İnceleme - Araştırma Dairesi, adının gereğini yerine getirmek ve aldığı sonuçlarla TRT'ye ışık tutmak amacıyla kurulmuş bir daire. Ne hikmetse bugüne dek bir kez, görevden alınıp buraya verilen **Esin Talû Çelikkan**'dan **"verici istasyonlarının teknik yetersizlikleriyle ilgili bir araştırma yapması"** istendi. Çelikkan da, **"ilgi alanı dışında ve anlamadığı bir konu"** olduğu gerekçesiyle bu araştırmayı yapmayacağını bildirdi Kuruluşundan bu yana **"daire başkanı düzeyindeki görevlilerin kızak yeri"** olarak işlev yapan bu bölümün son konuğu, tatildeyken görevinden alınan TRT Yurt Dışı Yayınlar Daire Başkanı **Cafer Demiral** olacak.

TOSKAY — Hiçbir rapor onu etkilemiyor.

"Silkeleyen" rapor

Ve son günlerin güncel konusu.. Radyo-Televizyon Yüksek Kurulu'nun TRT konusundaki ilk raporu. **"TRT'yi silkeleyecek rapor"** yorumuyla basında yer alan Yüksek Kurul raporunu, yine bir Yüksek Kurul üyesi her ne kadar nazik bir yorumla değerlendirip, **"Dünya haberleşme sistemi ve teknolojik gelişmelerin ışığında, bizim TRT'mizin nasıl ve ne ölçüde daha iyi olacağının bir arayışı"** diye niteledi yse de; ve Kurum'daki bir üst düzey yönetici **"TRT'ci gözüyle fevkalade iyi.. Çünkü bugüne dek, politikayla gözardı ediien yayın sorununa, hem de en iyi biçimde eğilmişler"** diyerek bir ölçüde iyimserliğini dile getirmeye çalıştıysa da.. Yüksek Kurul'un raporu pek öyle sineye çekilecek cinsten değil. Evet, yayın sorununa en iyi biçimde değinilmiş. Kamuoyunun beklentileri doğrultusunda bir eğilme bu. Programların yayın saatleri, süreleri, içerikleri, sunuluş biçimlerine varıncaya kadar incelenmiş. Teknolojik gelişmelerden mutlaka yararlanılması hatırlatılmış. Haberciliğin daha çağdaş ölçülerde yapılması istenmiş. Uydu yayınına geçilmesinin şart olduğu vurgulanmış. Ama, çok usturuplu, çok ince biçimde bir uyarı havasının olduğu da dikkatten hiç kaçmıyor. Örneğin yayın planlamasının nasıl yapıldığı, hangi ölçülerin temel alındığı sorulmuş. Kamuoyu araştırması yapılıp yapılmadığı sorulmuş. Bu araştırma yapıldıysa, hangi bilimsel tekniklerle yapıldığı sorulmuş. Yok eğer yapılmadıysa, neden yapılmadığı ve yayın planlamasının nasıl ve hangi zevklere göre yapıldığı sorulmuş. Sorulmuş da sorulmuş yani.

Şimdi TRT'de bu raporu aldığının ertesi günü İstanbul'a gidip, üç-dört gün kaldıktan sonra dönen ve hiçbir şey olmamış gibi davranan bir Genel Müdür var. **"Rapordan hiç etkilenmemiş gibi. Ya da öyle görünüyor. Ama aslında TRT yayınlarından kendisinin de memnun olmadığı her halinden anlaşılıyor"** diyor gözlemleyenler.

Allah kurtarsın

Yabancı dizilerle, arşiv programlarıyla, bakan demeçleri ve törensel haberlerle dolu bir habercilik anlayışıyla yürütülmeye çalışılan bir yayıncılık.. Neredeyse iktidarın borazanı durumuna getirilen ve 1950-60 arası radyoculuğuna bile taş çıkartan bir anlayış.. Art arda gelen **"elde olmayan arızalar"** nedeniyle özür dilemeler.. Yayın sorumluluğundan habersiz kişilerin elinde her gün biraz daha perişan duruma düşen bir kurum. Ve belirli bir kadronun dışında hemen herkesin dilinden düşmeyen dua: **"Allah kurtarsın."**

St. Tropez: Bir imparatorl

BARDOT — Saint Tropez efsanesinin başkişisi.. Burada "doğdu", burada "büyüdü", yaşlandı. Plaj duvarları yıkılınca buradan gitti.

Almanlar, 1944 ağustosunda hiç bir neden yokken Saint Tropez'yi dinamitlerken, belki de günün birinde bu küçük balıkçı limanının kendi modası ve kurallarıyla imparatorluğunu ilan edeceğini biliyorlardı.

Amerikan ritmlerinin esneceği, İtalyan gevşekliğini ve savaş sonrası zevkleri barındıran bu küçük limanın Almanların yeni sistemlerinin tersine kendi düzenini ilan edeceğini anlamış gibi, 15 ağustos 1944'te Almanlar hiç bir askeri gerekçe göstermeden limanı bombaladılar. İşte Saint Tropez devri bu patlamayla başladı. Küçük bir balıkçı köyü, yarattığı moda ve kurallarıyla tüm dünyayı istila ediyor ve Saint Tropez kültürüyle, belki de yalnız kafalarda ve bedenlerde hüküm süren sanatın doğduğu, yeni bir medeniyetin oluşabileceği tek yerde, Akdeniz'de ticaret ve savaş imparatorluklarından sonra yeni bir imparatorluk kuruyor, Saint Tropez'de **"Akdeniz İmparatorluğu"**nu ilan ediyordu.

1944 ağustosunun 15'inde Almanların saldırısından sonra eski han, Senequier Pastanesi, Sube Oteli yerle bir oldu ve ortalıkta sadece Büyük Bronz Kurbağa kaldı: Suffren Hâkiminin heykeli.

Kırmızı kiremitleriyle, Latin yelkenli balıkçı tekneleriyle, karmaşa, barış ve yaşam sevinci kokan bu küçük kasaba, yenilmiş işgalcileri tehdit ederken, bir yandan da insanlara yeni bir medeniyet sunmaya doğru gidiyordu.

"İlkel Tropez insanı"

Almanların saldırısından sonra kendisini bir kazazede kent ilan eden Saint Tropez, soygun ve spekülasyonu engellemek için buraya yabancıların pazar kurmasını yasakladı. Böylelikle Saint Tropez, kahve işleten, pasta yapan eski ailelere ve otuz yıldır ipek kadın pantalonu stilistliği yapan Vachan kardeşlere kaldı. Saint Tropeziler, yıkılmış evlerini tamir ettiler, ama ikinci bir kat çıkamadılar ve böylelikle burası dar binalar mimarisinin korkunçluğundan uzak kaldı. Nüfusu da değişmedi, 1940 öncesi nüfusu oluşturan başlıca iki unsur vardı. Biri, **"Homo tropezianus primitifus"** diye anılan balıkçılar, dükkân sahibi tüccarlar ve sanatçılar yani eski Tropeziler. İkincisi ise, Montparnasse'dan, Palais Royal'dan, Nice'den gelen yazlıkçılar. Ha, bir de buraya geçen yüzyılın sonunda yerleşen ressamlardan **Paul Signac**'nin çağrısıyla gelen ünlü feminist gazeteciler **Colette, Andre Raussin, Paqnol, Charles Valin** ve **Leon-Paul Fargue**'i görmek mümkün.

O zamanlar Saint Tropez'ye gelenler, burayı turistik broşürlerden seçmiyorlardı kı-

HINCA HINÇ PLAJ — "Kıyılar proleter yok, Saint Tropez İmparatorluğu yok.

sacası. Ve bu küçük kasaba, Tropezye İmparatorluğunun temel karakteristiğini kulanarak yavaş yavaş tırmanmaya başlad Nâsıl yaptığına gelince.. Reklam için par saçmak yerine, bırakın buraya gelen ünl ler, sanatçılar anlatsın, ressamlar çizsin Saint Tropez'yi. Günün birinde New York Belediye Başkanı, Saint Tropez Escale'in pa ronu **Felix'e, "Reklam için bütçenizden n kadar ayırıyorsunuz?"** diye sorunca aldı cevap, **"Tek kuruş bile ayırmıyoruz"** oldu

1946'dan itibaren Homo Tropezianus bü yüdü ve çoğaldı. 7 nolu karayolu Paris'e Vintimille Flore'a, Fabou'yu da Escale bağlayınca Madame **Barbier** ve **Mado,** bu radaki iki patron; her anlamda tüm ifadelerini kaybetmiş varoluşçuları bir anne gibi bağırlarına bastılar. Saint Germain-de-Pres'deki kahvelerin dip köşelerinde otumaktan sararmış suratlarla gelenlere, savaşın bitip bitmediğinden pek haberdar olmayan bu iki kadın, büyük fincanlarda kahveler sunup, kızarmış sardalyalar ikram ederek onlara savaş mültecilerine yaptıkları tü

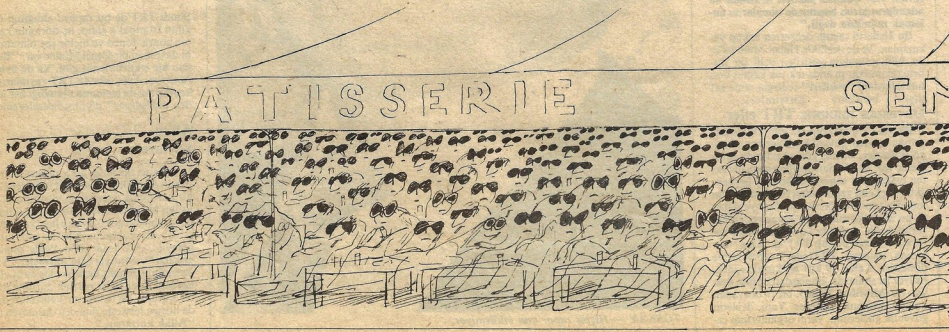

ğun doğuşu, yükselişi ve..

. Sosyalist Denizcilik Bakanı bu sloganı çok seviyor. Ama artık özel plaj yok, Bardot

1944 ağustosunda Almanlar hiç bir askeri gerekçe göstermeden Saint Tropez'i bombaladıklarında bu küçük liman kentinin ileride büyük bir imparatorluğun, Saint Tropez İmrapatorluğu'nun başkenti olacağını bilmiyorlardı.

1952 yılında Saint Tropez'in kaderini belirleyen üç kişi, Roger Vadim, Brigitte Bardot ve François Sagan geldiler küçük kasabaya... Önce "Merhaba Hüzün", ardından "Ve Tanrı Kadını Yarattı"yla bu üçlü Saint Tropez İmrapatorluğunu "yarattı."

elikleri gösterdiler. Devir, büyük hayal-
in yükseldiği, **Boris Vian'ın, Mouloudji, aniel Géelin, Pierre Brasseur**'ün başucu steri olduğu devir. Tüm burjuva değerle- reddetmek, Cannes'den nefret etmek ve int Tropez dışında tüm kıyıyı sevmemek ünlerin modasıydı. Bu modanın en gerekli rallarından biri, parasız olmaktı. Gelen- yerli evlerden bir oda kiralıyor ve tatil ıkçı evlerinde paranın henüz hâkimiyeti- kurmadığı ucuz ve sevimli bir şekilde ge- ordu.

merikan basını bile...

Burada, bir balıkçı evinde arkadaşım ağır- , uzun tartışmalar yapmak o devirde po- bir anlaşma yapmak gibiydi. Daha son- bu evler milyonlarca liraya satın alının- gösterişsiz gibi görünen yerler onarılarak thiş bir hale getirilince, Tropezliler budala ine konduklarını anladılar. Ama bu işten zançlı çıkacak olanlardan biri de onlardı, uçta.

Daha sonra varoluşçuların ve Tabou'dan gelenlerin dolduğu bu kasabaya Amerikalı- lar çıkartma yaptılar. Amerikan basını da ko- nuyla ilgilendi. Artık şöyle manşetler görü- lebiliyordu, Amerikan basınında: **"Clark Gable'ı Senequier'in terasında huzur içinde dinlenirken gördüm ".**

Üç kişilik kader

Ve 1952'de Saint Tropez'nin kaderini be- lirleyen üç kişi geldi buraya. Bir sarışınla evli genç bir muhabir. Genç adam, muhakkak kesinlikle kaybedilen kumarları hazırlayan bir matematikçi, aynı zamanda da satranç oynamayı ama sadece şahları oynamayı se- ven biriydi. Kadınsa her ne kadar o zaman adı pek hatırlarda kalmasa da dedikodu sü- tunlarını seven biriydi. Üçüncü kişi ise 18 ya- şında bir genç kızdı. Roman yazmaktan hoş- lanıyordu.

İşte bu üç insan, Saint Tropez'nin İmpa- ratorluk devrini başlattılar. Muhabir **Roger Vadim**, karısı ise **Brigitte Bardot**'du. Üçün- cü şahıs ise **"Merhaba Hüzün"**ün yazarı, **François Sagan.** 1954'te **"Merhaba Hüzün"**'le olay yaratan Sagan ve 1956'da aslında sa- rışın bir bomba ile evli olduğunu farkedip **"Ve Tanrı Kadını Yarattı"**yı Saint Tropez plajlarında çevirerek bu bombayı, yani Bar- dot'yu parlatan Vadim sayesinde Saint Tro- pez tüm dünyaya yayılmaya başladı.

Ve bu Sagan, Vadim, Bardot üçlüsü, hâ- lâ ırkçı kökenlerine bağlı Fransa'ya darbe üs- tüne darbe indirerek şoklar yarattı. Peki, **"Ve Tanrı Kadını Yarattı"** Saint Tropez ve Bardot'yu herkesin gözlerinin önüne serdik- ten sonra ne oldu? Tüm kızlar Bardot taklidi, Saint Tropez de milyarderlerin yatlarının limanı **"Saint Trop"** oldu. Bundan böyle ba- lıkçı ağları Tahiti plajlarının sokaklarında ol- duğundan daha işe yaramaz oldu ve **Günther Sachs** gibi genç, **Curt Jurgens** gibi evine dinleme sistemi yerleştirerek konuklarının çılgın konuşmalarını kaydeden play-boy'lar buraya akın etmeye başladılar. Curt Jurgens, filmlerinde genellikle Nazi albaylarını oyna- dığından insanlar sokaklarda onu görünce, **"Aaa, ne ilginç burada bir de Alman gene- rali var"** diyorlardı.

Ve Saint Tropezliler- 1956 öncesi burada yaşayanlar kendi içlerine kapanık kalanlar halinde yaşamaya başladılar. Aristokratlar, sonradan görmelere, **Georges Pompidou**'nun limanda turist gibi dolaştığını görene dek kızmakta ısrar ettiler. Ancak bu görün- tüyle anladılar ki, Fransa Cumhuriyet de- ğiştiriyor. Saint Tropez, bundan sonra el- çilerin, politikacıların, **"Life"** ya da **"Pa- ris Match"**da **"St. Trop'dayken"** diye çıkan fotoğraflarıyla bir başkent oldu.

Çıplaklar geliyor

Her klasik dönemden sonra, tüm doruk noktasındaki imparatorluklar, kötüye alamet bir inişe başlarlar. Saint Tropez'nin inişi de, 1964 yazında çıplak vücutların Pampe- lonne plajında görülmesiyle başladı. Bu ara- da film yapımcısı Balducci'nin aklına, çıp- laklarla karşılaşan ve buna canı çok sıkılan jandarmaları konu eden bir film yapmak gel- di. Ve ortaya ünlü **Luis de Funes**'ün **"St. Tropez Jandarması"** ile başlayan filmler di- zisi çıktı. Bu filmlerin burada çekilmesi, da- ha da büyük kalabalıkları Saint Tropez'ye toplamaya başladı. Artık insanlar gerçek jandarmaların önünde çıplak dolaşır oldu- lar. Funes'ün yarattığı komik jandarma, ön- ceden pek kestirilemeyecek sonuçlar doğur- du. Aristokratlar villalarına kapandılar, yat- larını evlerini bu meraklı kalabalıktan koru- mak için güvenlik önlemleri almaya başla- dılar. Öte yandan jandarmayı komik biçim- de veren film, polisin işlevini negatif bir yö- ne götürdü. Tıpkı, 1960'ların sonunda bir meydan okumayla ortaya çıkan cinsel dev- rim gibi, beceriksiz bir jandarmaya atılan kahkahalardan sonra kendi kendini savun- ma fikri oluştu. Ve Saint Tropez, Fransa'yı yönetmeye başladı.

Düşüş

1970'li yıllarda Saint Tropez İmparator- luğunun düşüş devri başladı. 1973'teki İon Kippour savaşı ve ilk petrol şokundan son- ra Saint Tropezliler artık emirleri ve çeyiz- leri beklemeye başladılar. Ama emirler ve şeyhler hem kızlarının ahlakı bozulacak di- ye, hem de kumarhaneler olmadığından bu- raya pek rağbet etmediler. Ve ne yazık ki in- sanlar güzel de olsalar yaşlanıyorlardı. 1974'te Brigitte Bardot 40. yaş gününü de kutlayınca bu çılgın liman sıkıntılar yaşama- ya başladı. Herkes, burasın Pompei'ye ben- zemesinden korkmaya başlamıştı. İnsanlar çgzotik havalara merak sardılar ve Tahiti'- ye rağbet başladı.

Proleterleşen kıyılar ve son darbe

Tropez, son darbeyi Sosyalist Denizcilik Bakanı **Luis Le Pensec**'in kıyıdaki özel plaj duvarlarını yıktırmasıyla yedi. Bakan, **"kı- yılar proleterlerindir"** sloganından vazgeç- meyince Bardot da, Madrague'da oturma- ya karar verdi. En son 1983'te Saint Tropez'- deki homoseksüel çılgınlıkların ve gençlerin milyarderlere peşkeş çekildiği partilerin, **François Parturier**'nin kitabında açığa çıka- rılmasıyla Tropez tüm ihtişamını yitirdi. Ar- tık buraya pek gelinmemeye başlandı. Bu bir ahlak kuralı değil, akıl çağıydı. Artık Gün- ter Sachs'ın yüzlerce kişiye zenci uşakların tepsilerde kızları sunduğu partileri yaptığı devir geçmişti. Saint Tropez'nin milyarder- leri sessiz sakin yaşayan babalar oldular.

(Çeviren GÜNEY ÖZTOK)

düşüşü

Miraşçı, mirasın altında ezilecek mi?

Kreisky'nin halefi: Onu taklit edemem

Bruno Kreisky adı 1970 - 1983 arasında 13 yıl boyunca, "Avusturya" ile neredeyse özdeşleştirilmişti. 13 yıl başarılı bir iktidar sürdüren Kreisky, 1983 seçimlerinden önce halka, partisi parlamentoda mutlak çoğunluğu kaybederse istifa edeceğini duyurmuştu. Parti mutlak çoğunluğunu kaybedince, Kreisky sözünde durarak istifasını verdi. Sonra da Fred Sinovatz'ı başbakanlığa önerdi. Parti yönetimi Kreisky'nin önerisini oybirliğiyle kabul etti. Sinovatz 25 Nisan 1983'de başbakanlık görevine başladı sırtında "Kreisky'nin halefi" olmanın yüküyle. Federal Alman **Der Spiegel** dergisinin Avusturya'nın yeni Başbakanı Fred Sinovatz'la yaptığı görüşmeyi aşağıda özetliyoruz.

Spiegel — **Sayın Başbakan, 19. yüzyılda imparatorluk danışmanının oturduğu, 20. yüzyılda Kreisky'nin ve şimdi de bir işçi çocuğu olan Fred Sinovatz'ın bu şatoda çalışmasını doğal buluyor musunuz?**

Sinovatz — Doğal değil tabii. Bu, Avusturya sosyal demokrasisinin zorlu kavgalar vererek, ülkenin önder gücü olmasının bir sonucu. Ve bu parti eşitlik ve adaleti temel görevi saydığından, üst kademede olanlardan birisinin, işçi kesiminden veya başkent Viyana'dan ya da Burgonya şehri Neufeld'den gelmesine önem vermez.

—Kreisky'nin mirasçısı olmanın bu denli güç olacağını tahmin etmiş miydiniz?

Sinovatz — Kreisky'le 12 yıl boyunca hükümette birlikteydim. Tabii ki başıma ne geleceğini biliyordum. Bu nedenle şaşırmadım.

—Devlet bütçesinde büyük bir açık var, işsizlik tahmin edilenden daha büyük. Bir seçimden diğerine sürekli olarak oy kaybeden bir partidesiniz. Ve hükümetin önüne sürekli taş koyan eski bir başbakansınız, şeref başkanınız (Kreisky) var. Sizce hangisi daha kötü?

Sinovatz — Temelde, Avusturya ekonomik açıdan hâlâ iyi bir durumda. Eğer siz Almanya'da bizdeki yüzde 5 oranında işsizliğe sahip olsaydınız sevinirdiniz. Küçük ve derli toplu bir ülke olmamız nedeniyle sorunları diğer ülkelere oranla daha çabuk kavrayabilmemiz, bizim açımızdan çok faydalı oluyor.

—Kavrayışınız diş ülkelere fazla borçlanmamızdan kaynaklanıyor. Bütçe açığı o denli büyüdü ki, göreve vergilerin arttırılmasıyla başlamak zorunda kaldınız.

Sinovatz— Devlet borçlarımız diğer ülkelerinkinden fazla değil. Ancak iş alanları politikasına umduğumuzdan daha fazla para harcamak zorunda kaldık ve ekonomik bunalım dönemi umduğumuzdan daha uzun sürdü. Böylece halktan kolay anlayamayacağı fedakârlıkları istemek zorunda kaldık. Avusturyalılar kötü bir dünyada mutluluk adasında yaşadıklarına inanıyorlar.

—Bu inancı halk arasında yaygınlaştırmaya çalışan halefiniz Kreisky'dı. Bu yolla Avusturya Sosyalist Partisi'nde 3 kere mutlak çoğunluğu elde etti. Gerçek, halka daha önce söylenmek zorunda değil miydi?

Sinovatz — İnsanların yaşam şartları dramatik bir şekilde kötüleşmediği sürece, fikirlerini değiştirebilmek çok güç. Ama ilk kara bulutlar geldiğinde Avusturya'daki uyanış başka bir yerde olamayacak kadar büyüktü...

— Politikacılar halkı uyandırmak yerine hayalleri besledikleri için, güle oynaya borçlanarak güçlüklerin üstesinden gelmeye çalıştılar.

Sinovatz — Bakın bu, ekonomik girişimlere benzer: Çalışanlar iyi yılların başarılarına kolayca alışır. Kâr azaldığında söylenmeye başlarlar. Bu şu demektir: Yaptıklarımız, ortam kötüleştikçe daha güç hale gelecektir.

—Herhalde halefiniz Kreisky'nin devlete ait sanayi kuruluşlarının canlandırılması ve sosyal sigortalar gibi konularda uzun zamandır zaruri duruma gelmiş olan tedbirlerin alınmasını geciktirip sizin üzerinize yüklemesini doğru bulmuyorsunuz?

Sinovatz — Olay tam anlamıyla bu değil. Devlete ait sanayi kuruluşlarında reforma, daha 80'li yılların başlarında giriştik.

—Ama bu reformun durumu çok şüpheli. Devlete ait sanayi kuruluşlarınız 1980'den beri her yıl 700 milyon markhk bütçe açığıyla karşı karşıya.

Sinovatz — Bence 1983 seçimlerinden önce Kreisky'nin halka gerçekleri ifade eden bir konuşma yapmış olması, onun şerefliliğini gösterir. Şöyle demişti Kreisky: Sevgili Avusturyalılar, eğer bu politikaya devam etmek istiyorsak vergileri yükseltmek ve mali kaynak vergilerini yürürlüğe koymak zorundayız. Ama ne yazık ki, bu doğruluk seçmenler tarafından pek kabul görmedi. Rastladığım insanların bir kısmı idareli davranmak ve kemer sıkmak zorunda olduklarını anladıklarını söylüyorlar. Ama iş bunu gerçekleştirmeye gelince başka türlü konuşuyorlar. Göreviniz, alınması zorunlu tedbirlerin halk tarafından anlaşılmasını sağlamaktır.

—Şüphesiz bu Muhafazakârlara oranla Sosyal Demokratlar için daha güç. Çünkü Sosyal Demokratların politikasının temelini, dünya nimetlerinin daha adil bölüşümü oluşturuyor. Muhafazakârların tasarruf çağrıları, Margaret Thatcher örneğinde de görülebileceği gibi, daha kolay benimseniyor.

Sinovatz — Önemli olan, sadece Avusturya'da değil, Avrupa'nın bütününde, gelecekte yeni bir olguyla karşı karşıya kalacağımızdır. Geçmişin yüksek gelişme oranlarına hiçbir zaman ulaşamayacağız. Ekonomik gelişmeye hiç önem vermeyen, nitelikli bir yaşama ve çevre korumasına değer veren gençlerimiz var. Buna karşılık büyük ekonomik gelişmeler olmaksızın hiçbir şeyin olmayacağına da inananlar var. Bu diyalektik, önümüzdeki 20 yılın politikasını belirleyecektir.

—Düşünelim ki, bir kömür santralı çevre korunması gerekçesiyle kapatılmak zorunda, ancak bu sırada iş sahaları ortadan kalkıyor. Sosyal demokrat sendikaların, çevre korumasını, iş alanlarının muhafaza edilmesine tercih edeceklerine inanıyor musunuz?

Sinovatz — Avusturya sosyal demokrasisi hiçbir zaman, geçmişte de politik yaşamın günlük sorunlarından kaçmadı. Yeşiller'in çevre koruması bilincini uyandırmış olmalarını takdirle karşılıyorum. Ama iş sahalarına yönelik sorunlar yokmuş gibi davranmaları tek boyutlu düşündüklerini gösteriyor.

—Düşünce ve gerçeklik arasındaki uzlaşmalar politikada yeni bir konu değil. Muhafazakârlar da aynı şeyi denediklerini söylüyorlar.

Sinovatz — Konu sadece uzlaşmaların bulunması değil, düşüncelerin değiştirilmesi sürecini başlatmaktır. Biz sosyal demokratlar, bunu bir defa başardık. Yüzyılın başlangıcında tek başımıza iken, zaman içinde görüşlerimiz benimsendi ve 20. yüzyılın ikinci yarısı sosyal demokrasi dönemi oldu. Yeni fikirler ortaya atıldığında insanın arkasında her zaman sadece bir azınlık vardır.

—Ama azınlıkla bir seçim kazanılamaz. Yüzyıl dönümünde, sosyal demokrasi büyük hayalleri yönlendirebilirdi, çünkü o zaman kaybedecek bir iktidarı yoktu.

Sinovatz — Bugün kayıplardan kaçınılamaz. Bunlar yapısal nedenlerden kaynaklanıyor. Sadece bir on yıl içinde büyük değişiklikler yaşadık. Bugün çalışanların çoğunluğunu işçiler değil memurlar oluşturuyor. Üretim sektörü, hizmetliler kesiminin giderek daha fazla kaybediyor. Sınıflı toplumda geçişkenlik arttı; aslında sınıflı bir toplumun varlığından da söz etmek olanaksız.

—Avusturya Sosyalist Partisi de Marx'ı gömdü mü?

Sinovatz — Bunun Marx'ı gömmekle bir ilgisi yok, ama önceki yüzyılda doğru olan görüşleri sürekli ispatlamaya çalışamayız.

—Sonbaharda Avusturya Sosyalist Partisi içinde büyük bir ideoloji tartışmasını bu nedenle mi başlatmak istediniz? Partinizde yeni bir ideoloji ihtiyacı mı var?

Sinovatz — İdeoloji ihtiyacından daima kaynağa dönme fikrinin anlaşılmasına karşı çıkıyorum. Sosyal demokrasinin temel değerleri korunmalıdır, ancak bununla beraber yeni sahillere doğru yola çıkmak gerekmektedir.

—Güzel bir söz, ama bu sahiller nerede?

Sinovatz — Geçmişi düşünün, hiç kimse Fransız Devrimi'nin özgürlük, eşitlik, kardeşlik ideallerini reddetmemişti, ama 19. yüzyılda bunlar sosyal adalet talepleriyle tamamlandı. 20. yüzyılda maddi şans eşitliği eklendi. Bu nedenle kültür politikasının sosyal politikanın devamı olduğuna inanıyorum.

—Bir keresinde sosyalist kültürün olmadığını söylemiştiniz.

Sinovatz — Yoktur, sadece sosyalist kültür politikası vardır. Az işle çok değer yaratma imkânı veren teknolojinin, bizden insanların boş zamanlarında gerçekten bağımsız kalmalarını sağlamamızı talep ettiğine inanıyorum. Eğlence endüstrisinin baskılarından, dışardan gelen yoğun baskılardan bağımsız.

—Bu birçoklarında, insan zorla mutlu ediliyormuş izlenimini yaratacaktır.

Sinovatz — Hayır, biz yaratıcı güçlerini geliştirmesini bilen insanlar istiyoruz. Böylece metafizik alanlara giriyoruz...

— Sosyal demokratların ait olmadığı alanlara.

Sinovatz — Doğru. Maddenin ötesindeki sorunlar bizim için yabancı.

—Bir sosyal demokrat partî, bir burjuva partisinden nasıl ayrılır? Hıristiyan Demokratlar da uzun zamandır sosyal adalet ve eğitimde fırsat eşitliği talep ediyorlar. Metafizikle eskiden beri ilgililer.

Sinovatz — Ekonomiyi mutlak amaç olarak gören ve bütün eşitlik sözlerine karşın aslında bu konuyla gerçekten ilgilenmeyen muhafazakârlardan, insanlara ciddiyetle yaklaşmamızdan ötürü ayrılıyoruz.

—1983'te mutlak çoğunluğu kaybetmeniz ve sağcı ve küçük bir partiyle koalisyon ortaklığı kurmuş olmanız bir talihsizlikti. Büyük amaçlarınızı göz önünde tutarak, neden daha büyük bir partiyle koa-

Fred Sinovatz: İlk işçi Başbakan

Savaş sonrasında Avusturya'nın ilk işçi kökenli Başbakanı. Burgonya'daki Hırvat azınlığına bağlı olan anne ve babası bir şüt fabrikasında çalışıyordu. Daha sonra kömür tüccarı olan babası, Sinovatz'a Alman hukuku ve tarih yüksek öğrenimi yapma imkânı sağladı. Sosyal demokrat Sinovatz, 55 yaşındayken Avusturya Sosyalist Partisi'nin Burgonya sekreteri oldu. 1971'de Kreisky hükümetinde, öğrenim ve sanat bakanlığı görevini aldı. Kreisky nisan 1983'te 12 yıldır koruduğu mutlak çoğunluğunu kaybedince, Sinovatz'ı halefliğe önerdi.

lisyona gitmediniz?

Sinovatz — Sosyal demokrasi, burjuva partilerinden çok farklı bir anlayıştan kaynaklandığı için, politik amaçlarımızı küçük bir koalisyon ortağıyla daha kolay gerçekleştirebiliriz. Bazıları iki ağır vasıtanın daha çok yük taşıdığına inanır, belki bu iddia büyük krizlerin olduğu dönemler için geçerlidir, ama daha küçük kriz dönemlerinde bu iki ağır vasıta aynı yoldan geçemeyebilirler.

—Bruno Kreisky, Avusturya'nın içine kapanacağına dair endişeleri olduğunu açıklamıştı. Ona niçin 'Neden beni halefin olarak tayin ettin, sonra üzerime saldırmak için mi?' diye sormuyorsunuz?

Sinovatz — Ben Kreisky ile sık sık bir araya gelir, konuşurum. Bu nedenle içine kapanma ile ilgili beyanının hükümeti ilgilendirmediğini biliyorum. 13 yılın ne kadar uzun bir süre olduğunu düşünün bir kez! Başbakan olduğumda bir komşumuzun 5 yaşındaki çocuğu karıma sürekli "Bayan Kreisky" diye hitap ediyordu. Başbakan kavramından "Kreisky" isminin anlaşılmasını insan böylece anlayabilir.

Avusturya'da "Başbakan" denince "Kreisky" anlaşılırdı. Artık bu özdeşleştirme gerçeği yansıtmıyor. Ama Sinovatz'in komşusunun 5 yaşındaki çocuğu, yeni Başbakanın eşine "Bayan Kreisky" demekte ısrarlı.

—Sosyal demokratlar yüz yıldan beri insanlar arasındaki dayanışmanın hayalini kuruyorlar. Ama yöneticileri, bugün çoğunlukla insanlar arasındaki yabancılaşmayı gerçekleştiriyorlar. Almanya Sosyalist Partisi hükümetinde, Brandt ve Wehner arasındaki ilişkiyi düşünün. Avusturyalılar, Almanlardan her şeyi taklit etmek zorundalar mı?

Sinovatz — Hayır. Burada olduğu gibi orada da politikacılar kişisel hayal kırıklıkları ve yaralarıyla sadece insandır. Çok şükür insanüstü varlıklar değiller.

—Sosyalist partilerin proleter kaynaklarında insanüstüler için mutlak hükümdar "Kayzer Bruno" gibi efsaneler yer alıyor mu?

Sinovatz — Özel kişiler için, politikada efsane her zaman söz konusudur. Halk, güçlüklerle de uğraşıp, her şeye hemen patent çözümler buluyormuş izlenimini yaratmayan, namuslu politikacılara minnettar olacaktır.

—Kendinizden mi söz ediyorsunuz? Sizi, halefiniz Kreisky ile karşılaştırdığımızda, özellikle büyük oyunlardan anlayan bir politikacı değilsiniz. Bu gerçekten sempatik bir görüntü. Ama aynı zamanda şov çağında sıkıcı da olacak, ne partilileri ne de seçmenleri heyecanlandıracaktır.

Sinovatz — Belki şov yapmayan birinin gelmesi de bir şov sayılacak...

—Bu Avusturya için çok yeni bir şov olacaktır.

Sinovatz — Avusturya, Kreisky tarafından şekillendirilmiş, aktif bir tarafsız politika izliyor, başarılı da oldu. Bu noktada Kreisky'nin taklit edilemeyeceğine inanıyoruz.

—O zaman ne Arafat'ı kucaklayacak ne de İsrail'e şimşekler yağdıracaksınız.

"Ekonomiyi mutlak amaç olarak gören ve bütün eşitlik sözlerine karşın aslında bu konuyla gerçekten ilgilenmeyen muhafazakârlardan, insanlara ciddiyetle yaklaşmamızdan ötürü ayrılıyoruz".

Sinovatz — Ben her şeyden önce iyi komşuluk politikası üzerine eğileceğim. Size soruyorum, eğer biz eski kriz bölgesi olan Orta Avrupa'yı sakinleştirmek için iyi komşuluk politikası izlersek, bu aynı zamanda dünya politikası da demek değil midir? Dünya politikası daima herkesin kendi evinde başlar.

—13 yıl boyunca iktidarda kalmanın bir güçsüzlük dönemine yol açtığına inanan birçok sosyal demokrat, bir muhalefet süreciyle partinin yeniden canlanacağına inanıyor. Almanya'daki sosyal demokratlar bunu çok çabuk başardılar.

Sinovatz — Evet, birçokları bunu söylüyor. Ama Alman sosyal demokratlarına muhalefet sıralarının ne kadar zorlu olduğunu sorun bir kez. Muhalefet bana, içinde oturup rahat rahat düşünülecek, güzel ve sakin küçük bir ev gibi görünmüyor.

"Sosyal demokrasi, burjuva partilerinden çok farklı bir anlayıştan kaynaklandığı için, politik amaçlarımızı küçük bir koalisyon ortağı ile daha kolay gerçekleştiririz. Bazıları iki ağır vasıtanın daha çok yük taşıdığına inanır. Belki kriz dönemlerinde bu iki vasıta aynı yoldan geçmeyebilir".

—Avusturya Sosyalist Partisi'nin, Almanya Sosyalist Partisi gibi muhalefette olmak zorunda kalmaması, Fred Sinovatz'ın başarısına bağlanabilir. Siz birçok politikacının söyleyemeyeceği şeyleri söylediniz, örneğin: "Eğer benim gibi bakarsanız bakan olmanın, imtiyaz demek olduğunu anlarsınız" **demiştiniz. Bu gerçek fikriniz miydi, yoksa bir incelik miydi?**

Sinovatz — Hayır, hayır. Bu kadar incelik yeteneğim yok. Ben çeyrek yüzyıldır politikanın içindeyim ve bütün bu yıllar içinde hiçbir zaman benliğimi kaybetmedim.

Sinovatz - "İncelik yeteneğim yok"

"Teneke Trampet" her telden çalıyor...

Günter Grass sadece yazmıyor. Aynı zamanda yetkin bir ressam ve yontucu.

Hiç de fena çalmıyor

Sözcüklerden öte bir sanatçı: Günter Grass'ın 1982'de yaptığı "Kadınlı Kendi Portresi"

Almancada, İngilizcede, Türkçede, İspanyolcada, İbranicede ve daha birçok dilde **Günter Grass**'ın yapıtlarını okumuş olanlar, onu en iyi beyazperdeye aktarılan **"Teneke Trampet"** adlı romanından tanırlar. Grass'ın yedi romanı, altı oyunu, şiir ve deneme kitaplarıyla edebiyat alanında kazandığı başarılar, onu Nobel Edebiyat Ödülü'nün gedikli adayları arasına sokmuştur. Ama okurlarının pek azı, Grass'ın aynı zamanda yetkin bir ressam ve yontucu olduğunu, sanat eğitimine İkinci Dünya Savaşı'ndan hemen sonra mezar taşları yaparak başladığını, daha sonraları Düsseldorf ve Batı Berlin'de resim ve yontu öğrenimi gördüğünü bilir.

Şimdi, **"Teneke Trampet"**in yayımlanışının 25. yıldönümünde, Grass'ın dehasının bu öteki yüzü, litografilerinin, çizimlerinin ve yontularının büyük bir bölümü Darmstadt'taki sergi salonunda ilk kez bir retrospektifte bir araya getirildi. (Grass'ın 118 yapıtının yer aldığı sergi 9 eylülde sona erecek.) Sergide Grass'ın kendi portresinin yanı sıra aslında kitaplarında da sözcüklerle yazmam gerektiğini öğretiyor bana."

Darmstadt'taki sergide sanatçının kil **"Tabletler"**ine göz atanlar, Grass'ın önümüzdeki dönemde yayımlanacak olan **"Fare"** adlı romanının da ipuçlarını yakalıyorlar. Grass, bu yeni romanında 1950'lerin bölünmüş Almanyasını anlatıyor. Romanın bir sürprizi de, **"Teneke Trampet"**in kahramanı **Oskar Matzerath**'ın bu romanda yeniden ortaya çıkacak olması.

İdeolojisiz yaşam

Günter Grass, 1960 yılında yazdığı **"Teneke Trampet"**e 1970'lerde bakarken, o sıra iktidara gelen sosyal demokratlarla yakınlığı nedeniyle eleştiriliyordu. Ve bu romanına dayanarak kendisini sorguya çeken bir gazeteciye ilginç yanıtlar veriyordu:

—Büyümeyi reddeden ve savaş halindeki Avrupa'da anarşizme kaçan alaycılığıyla okurlarını kırıp geçiren Oskar Matzerath, nasıl olur da sosyal demokrasiye arka çıkabilir, parlamentarizmi savunabilir, özetle burjuva demokrasisini destekleyebilir? Ne oldu size böyle?

"Şiir bir sanatçı olarak bana satır aralarını nasıl okumam gerektiğini gösterir. Çizimlerim de nasıl az sözcükle yazmam gerektiğini öğretir."

zü edilen mantarlar, yılan balıkları, balıklar, kazlar, ayakkabılar, tüyler, cinsel organlar, özellikle de sümüklüböcekler yer alıyor. Grass'ın çizdikleri, bir yandan da, doruk noktasına **Albrecht Dürer**'de ulaşan bir Alman geleneğinin ürünleri: Siyah, beyaz ve gri gölgelerle yapılan resimler. Grass, grafik sanatları, resme yeğlediğini söylüyor. **"Çünkü"** diyor, **"Gerçekliklerimizin tonlarını ve gölgelerini en iyi yansıtan ya da onları soydanı kılan gridir."**

Günter Grass'ın çeşitli sanat dalları arasında ilginç ilişkiler kurduğunu anlıyoruz: **"Şiir, bir sanatçı olarak bana 'satır aralarını nasıl okumam gerektiğini gösterir. Aynı şekilde, çizimlerim de nasıl daha az**

GRASS — Bir kere **Oskar** ben değilim. Ben, ikincil kahramanlar dahil, romanın tümüyüm. Genellikle birinci tekil şahısla yazılan romanlarda yazarla kahramanını özdeşleştirmek gibi bir yanlışa düşülür.

—Yine de "Teneke Trampet"e bakıldığında, siyasal eylemciliğiniz çok ölçülü, fazla akıllı uslu geliyor insana.

GRASS — **Oskar Matzerath**'la siyasal seçeneklerim arasında hiçbir çelişki görmüyorum. Benim gözümde Oskar, eleştirel ve yıkıcı bir ilkeyi canlandırır. Verimli olduğu kadar kendi kendini yok edici bir dönemin koşullarını özetler. Bu bir yana, **"Teneke Trampet"** dikkatli okunduğunda, **Oskar** ve öteki kahramanların aracılığıyla ne ölçüde görüşlerimi dile getirdiğime dikkat edilirse **"Aydınlanma Çağı"**nın doğrudan bir mirasçısı olduğum görülür. Yani **Leibniz**'in, **Diderot**'nun, **d'Alembert**'in mirasçısıyım.. Yazar olarak, siyaset ve toplum üzerine görüşlerimi dile getirdiğimde bu kişilerin görüşlerinden yola çıkarak düşüncelerime yön veririm.

Küçümseme, aşağılama, faşizm...

—Ayrıcalıklı bir durumda değil misiniz? Siyasal yazarlığın her türlü keyfini çıkarıyor, ama sıkıntılarını çekmiyorsunuz...

GRASS — Sözünü ettiğiniz ayrıcalıkları bana veren olmadı. Ben bunları kendi çabamla, uğraşarak, bileğimin hakkıyla elde ettim...

—"Teneke Trampet"te faşizmi otopsi masasına yatıran siz, Camus'nün faşizm tanımı konusunda ne düşünüyorsunuz? "Küçümsemenin, aşağılamanın olduğu yerde faşizm vardır" demişti Camus.

GRASS — Bu görüş gerçekle bir yerde bağdaşıyor, tartışmasız, ama aynı zamanda da faşizmin bu tanımının çerçevesi çok dar. Çünkü küçümseme, aşağılama başka çevrelerde de var... Kendini devrimin öncüsü olarak görsün ya da görmesin, bir seçkinler tabakası henüz siyasal bilince erişememiş yığınlara tepeden baktığında da aynı aşağılamayı görürüz. Üstelik, bu tavır aydınlara da özgü değildir. Aşağı yukarı her yerde bazı siyasal örgütlerin bünyesinde benzerlerine çok rastlanır.

—Sosyal demokrat ideolojiye bağlı mısınız?

GRASS — Hayır. Yazdıklarımda, eylemimde hiçbir ideolojik kaygı bana yön vermez. İdeolojisiz yaşamayı öğrendim, beni böyle yaşamaya zorladılar. Kuşağımın insanları gibi ben de bir ideolojinin, nasyonal sosyalizmin egemenliğinde büyüdüm. Bugün de, sosyal demokrat olarak büyük bir tutkuyla bağlanmadığım partiyle, ancak eleştirel ve işbirliksel ilişkim bulunabilir.

—Komünist rejimlerin liberalleşmesi için en çok çalışanlardan birisiniz. Örneğin Demokratik Almanya ile ilişkilerin düzelmesi için sosyal demokratların iktidarda olması gerektiğini öne sürdünüz. Yine aynı kanıda mısınız?

GRASS — Evet. Detant ancak **Willy Brandt**'ın yıllardır savunduğu politika sayesinde gerçekleşebildi. Hıristiyan Demokratlar'a gelince, önemli günlerde söylevler verirler. 17 haziran günü mum yakarlar, ama soğuk savaş cephesini ısıtmak için gerçek anlamda çaba harcamazlar. Bir de tarihi saptırmakta, değiştirmekte birebirdirler.

—Nasıl yani?

GRASS — Örneğin **Adenauer**'in söylediğinin tersine, 1953 Berlin haziran ayaklanması bir halk hareketi değil, bir işçi hareketiydi. Tarihçilerin çalışmaları, gerçeğin böyle olduğunu kanıtladı. Üstelik Stalinci tanımlamaya göre bir karşı devrimci hareket de değildi bu. Gerçek sanki bir heyelana kapılıp gözden yitmiş gibi... Yani 2. Dünya Savaşı'nın sonundan bu yana, iki Almanya arasındaki işbirliği olumsuz anlamda, ölümsüz yönde sürdü. Soğuk savaşın iki temel direği, bir yanda Stalinciler, öbür yanda **"Batının kurtarıcısı"** Hıristiyan Demokratlar'dı. Aslında ortak düşmanları tek olduğundan —sosyal demokrası— her zaman da çok iyi anlaştılar.

—Sizin için, Malraux'nun General de Gaulle'ün gölgesinde oynadığı rolü Willy Brandt'ın gölgesinde oynadı derler.

GRASS — Buna epey eğlenceli, ama gerçek bir öyküyle karşılık vereceğim. Berlin'in Friedenau mahallesinde bir atölyede oturdum. Burasını 1880'lerde **Bohrt** adlı bir deniz ressamı yaptırmıştı. Bu Bohrt dev tablolar yapar, İmparator **II. Guillaume** da tablolarını pek beğenirdi. İmparator, sık sık atölyeye gelir, saatler boyu ağzını açmadan tuval üzerinde donup kalmış deniz savaşlarını, deniz kazalarını hayranlıkla seyrederdi. Friedenau'da yayımlanan bir mahalle gazetesi de günün birinde şöyle yazdı: **"...Bugün söz konusu evde Willy Brandt'ın dostu Günter Grass oturuyor. Tıpkı bir zamanlar aynı yerde II. Guillaume'un dostu Bohrt oturduğu gibi..."** (Kültür Servisi)

Meksika'nın "Abdi İpekçi" olayında hâlâ her yer karanlık

Buendia'yı hatırlayalım

Meksika'nın en tanınmış gazetecilerinden **Manuel Buendia**'nın 30 Mayıs 1984'te Mexico City'nin göbeğinde öldürülmesi, ülkede hâlâ yankılarını sürdürüyor. Buendia, günlük **L'Excelsior** gazetesindeki sütununda ülkesindeki çürümeyi, siyasi düzeydeki yozlaşmayı acımasızca eleştiriyordu. Hatta son yazılarından birine, **"Hasta Toplum"** başlığını atmıştı. Buendia'nın ölümünden bir buçuk ay sonra cinayetle ilgili araştırma çıkmaza girmiş durumda. Yapılabilecek tek şey, tahmin yürütmek. Bir gazetecinin ölümü birçok şeyi gizleyebilir ya da ortaya serebilir.

30 Mayıs 1984, sabahın 06.30'unda Mexico City'nin ünlü ve gürültülü merkezi Zona Rosa'da neon ışıkları yanmaya başlıyordu. Londra sokağının Cenevre, Hamburg, Nis ve Roma sokaklarıyla kesiştiği bu bölgedeki birçok otel, yorgun turistlerle doluydu. Paseo de la Reforma ve Insurgentes bulvarlarına açılan dar yollarda trafik sıkışıyordu.

Yakınlardaki bir park yerinde, bir adam bürosunun yanında bulunan arabasına doğru ilerledi. Başka bir adam, ona arkadan yaklaşarak yağmurluğunu yakaladı. Silah sesleri duyuldu ve birinci adam yere yığıldı. Öteki fazla acele etmeden hızlı adımlarla uzaklaştı. Biraz ileride, bir motosiklet, büyük bir hızla yola çıkarak sokakların içinde kayboldu. Olay o denli çabuk gelişti ki, tanıklar tepki gösterecek zaman bulamadılar bile. İlk bakışta, büyük şehirlerde sıkça raslanan olağan cinayetlerden biri gibi gözükü yordu. İki adam kozlarını mı paylaşmışlardı?

Ancak alarmlar çalımp, ilkyardım ekibi ve polisler olay yerine ulaşınca, haber bomba gibi patladı ve orman yangını benzeri yayılverdi: Manuel Buendia suikasta uğramıştı.

Bu olay, bir gazeteciye yönelen ilk cinayet girişimi değildi elbette. Eyaletlerde, iğneli yorumlarıyla, yöneticileri ya da yerel egemenleri rahatsız edenlere karşı arada sırada böyle eylemler düzenleniyordu. Üstelik olayın ertesi günü, başka bir gazeteci, **Javier Jaurez Vasquez**, beş kurşunla öldürülüyordu. Vasquez, Petrol İşçileri Sendikası'ndaki rüşvet ve yolsuzluk olaylarını ortaya seren haftalık bir gazetenin yöneticisiydi. Ancak bu kez olay, en başından itibaren profesyonellerin ellerinden çıkmış izlenimini veriyordu. Bir ay zarfında, soruşturmalarda çok az ilerleme kaydedilebildi. Bu durum karşısında gazetecilerin hem olayın derinine inmek, hem de daha iyi korunabilmek için oluşturduğu komitenin üyesi **Jorge Aymami** şöyle diyor: **"Şu andaki durumumuzla, cinayetten birkaç dakika sonraki durum arasında hiçbir fark yok. Olay hakkında hiçbir şey bilmiyoruz."**

Bu karışıklığın içinden çıkmak kolay değil. İlk başta önemli gözüken birçok ipucu da öyle çok çıkar hesabını gözönüne seriyor ve o kadar çok soru işareti uyandırıyor ki, hepsi uçuşan kum taneleri arasında kayboluyor. Hem kurbanın kişiliği hem de Meksika basınındaki belirgin rolü birçok tahminlere yol açıyor.

Meksika'nın en büyük günlük gazetelerinden **L'Excelsior**'da 1978'den beri, **"Özel Şebeke"** adında bir sütuna sahip olan Manuel Buendia, ülkenin önde gelen yorumcularındandı. Gazetesindeki köşesinde, modern toplumun hastalıkları ve yetersizlikleri konusunda şiddetli suçlamalar yöneltten Buendia, saldırılarını belgelerle de destekliyordu. Aynı zamanda gazetesinden bir oranda bağımsız kalmayı yeğleyen gazeteci, kendi kurduğu Meksika İstihbarat Ajansı aracılığıyla sütununu 200'ün üstünde yerel gazetede kurumlaştırmıştı.

Buendia'nın L'Excelsior'da çıkan bir karikatürü. Cinayet gibi bizzat olayın kahramanı da ne kadar benziyor değil mi?

24 Mayıs 1926'da Zitacuaro'da doğan Buendia, erken yaşta gazeteciliğe başladı. 15 yaşındayken, bir yandan öğrenci dergisinde yazıyor, diğer yandan öğretmen okulundaki dersleri izliyordu. Okul öğretmenliğine kırsal kesimlerde başladı, daha sonra siyasete merak sardı ve **La Nacion** gazetesinde tecrübesini perçinledi. 1948'de **La Prensa**'nın muhabiri oldu, polisten dayak yedi ve Başkanın, İçişleri ve Dışişleri Bakanlarının etkinliklerini izleyerek, resmi politikayla ilk bağlantılarını kurdu. Bu, onun "Özel Şebeke"sinin de başlangıcı oluyordu.

1960'tan 1963'e dek **La Prensa**'yı yönettikten sonra, Buendia **El Dia**'ya katıldı ve haftalık **Cruzero**'yu kurdu. Sonra buradan ayrılarak **El Sol** ve **El Universal** için yazdı, kendi bürosunu kurdu ve **L'Excelsior**'a katıldı. Bu da, Buendia'nın basının işleyişini ve ülkenin egemen çevrelerini iyi tanıdığını gösteriyor.

Her yönüyle bir Meksikalı olan Buendia, birçok vatandaşı gibi ülkesiyle ilgili konularda çok hassastı ve ülkesinin şeref ve egemenliğini büyük duyarlılıkla korurdu. Ateşli silah da toplayan gazeteci, birinci sınıf atıcıydı. Hatta atış talimlerinde Başkan **Jose Lopez Portillo**'yu da ardında bırakmış olmakla ünlüydü. Tehdit edildiğini bildiğinden gülmeseyerek, **"Bu da işin eğlenceli tarafı"** derdi, **"Kendisini arkadan vurmaları gerektiğini"** söylerdi. Postunu ucuza kaptırmayacaktı. Nitekim bazıları, onun bu öğüdünü kaçırmadılar...

Hiçbir Meksikalı yaşamı boyunca böyle bir olay görmemişti. Başkan de la Madrid'in kendisi tabutun etrafında yerini almıştı. Binlerce kişi cenazeye katıldı ve **"soruşturma derinleşsin"** çağrısında bulundu. Polislerden, gazetecilerden ve askerlerden oluşan üç komisyon oluşturuldu. Ordu birlikleri, 1982 yılında Fidel Castro'yla yaptığı bir görüşme sırasında Buendia'yı öldürme tehdidinde bulunan **"Alfa 66"** adlı Castro karşıtı grup hakkında bilgi toplamak üzere Miami'ye gönderildiler. Ancak gazeteciden öçlerini almaya yemin etmiş başkaları da vardı.

Böyle olaylarda, her zaman olduğu gibi, ilk önce cinayetin kimin işine yarayacağı araştırıldı. Kimilerinin aklına fonları kötüye kullanmaktan hapiste bulunan eski senatör ve Ulusal Petrol Şirketi Pemex'in Müdürü **Jorge Diaz Serrano** geldi. Bazıları ise Katolik kilisesine yakın çevreleri ve antropolojik araştırmalar maskesi altında CIA adına çalıştığından kuşkulanılan Yazlık Dil Enstitüsü'nü suçladı. Buendia, bu kuruluşları, Meksika'nın içişlerine girderek daha fazla karıştıklarından dolayı sık sık taşa tutuyordu. Jorge Aymami şöyle açıklıyor: **"Kilise ve devleti ayırma eğiliminin bulunduğu bu ülkede, kilise ne zaman politikaya karışmışsa, olaylar hep kan dökülmesiyle sonuçlanmıştır."**

Şimdi Roma'da oturan eski Başkan Lopez Portillo'nun muhteşem bir zenginlik içinde yaşayan ailesi de şüpheliler arasında. **"El Negro"** olarak tanınan Arturo Cruzo da diğer bir şüpheli. **El Negro**, devletin fonlarını çalmaktan, narkotik trafiğine, yanlış tahsisattan, otoriteyi kötüye kullanmaya kadar bir dizi suçtan aranıyor. Kendisi 29 haziranda Puerto Rico'nun San Juan kentinde tutuklanmıştı.

Petrol İşçileri Sendikası, Guadalajara Üniversitesi'nde terör yaratan **"Los Tecos"** adlı aşırı sağcı yarı askeri grup, hükümet ajanları ve elbette CIA kuşkulular listesinde yerlerini alıyor. Buendia geçen kasımda, **"Meksika'da CIA"** adlı bir kitap yayınlamamış mıydı? Popüler sanatçılardan **Juan Gabriel** de Buendia'nın kendisi hakkında yazdığı bir yazıdan pek hoşnut kalmamış ve gazeteciyi telefonla tehdit ettiği ima edilmişti.

Araştırmacılar bu konuda sessiz kalırken, söylentiler de o oranda ayyuka çıkıyor. Buendia, ocak 1983'ten mart 1984'e dek Diaz Serrano'ya yirmi kez gitmiş, aynı sayıda yazısını da Katolik kilisesi ve onun temsilcilerine ayırmıştı. Başkan Reagan 18, Dil Enstitüsü 15, Jose Lopez Portillo 10, CIA 9 kez onun suçlamalarına hedef olmuşlardı.

Meksika'da herkes, her zaman bir şeyleri eşeleyen bu adamın çok kişiyi mutsuz ettiğinin, aldığı tavırların ona yalnız arkadaş kazandırmadığının ve çok kişide onu öldürme isteği yaratan yeterince neden olduğunun bilincindeydi. Ancak kim bunu bir dilekten öteye geçirir ve Meksika'da bile, insanın tüylerini ürpertecek biçimde böyle bir cinayeti düzenler ve gerçekleştirebilirdi?

Cinayeti araştıran gazetecilerin komisyonundan yazar **Fernando Benitez**, olayı **"mükemmel bir suç eylemi"** olarak nitelendiriyor. Meksika'nın en önemli ve en fazla okunan yazarlarından birini öldürmekteki amaç ne olabilirdi? Olay ilk olarak basına açık bir uyarı olarak görülmeyi. Bir ülkede skandallar çıkabilir, çürüme zehirli köklerini devlet hizmetlerinin en uzak noktalarına dek uzatabilir, hırsızlık devletin en yüksek katlarına tırmanabilir, ancak aşılmaması gereken kimi sınırlar vardır. Buendia bu sınırları dürüstlük ve görevr vicdanı adına gözardı etmişti. Sık sık bu ülkede sesi olmayanların sesi olmak istediğini söylemez miydi? Çok çekici ve aynı zamanda rahatsız edici taraflarıı olan Meksika'da, hiçbir konuda söz sahibi olmayan çok kişi var çünkü.

Meksikalı gazeteciler Damokles'in kılıcının başlarının üzerinde olduğunu biliyorlar. Kimileri cinayetin basını korkutmak ve dengesini bozmak amacıyla işlendiğini söylüyorlar. Ordunun olaya katılması, devlet güvenliğinin tehlikede olduğu izlenimini veriyor. Buendia'nın bazı gazeteci arkadaşları gazetedeki köşesinde yazdığı yazıların ya da daha da sansasyonel bir açıklamaya hazırlanıyor olmasının cinayet nedeni olabileceğinden kuşkulanıyorlar. Geriye de 30 mayıstaki cinayetin suçlularının bulunmasını beklemek kalıyor. Şu anda hiçbir şey belli değil. Ancak bir Meksikalının söylediği gibi; **"Bu bir şeylerin başlangıcı. Sanki bundan sonra Manuel Buendia'nın ölümünden önce ve sonraki Meksika diye bir ayrım yapılabilecek."**

cemal nadir'den

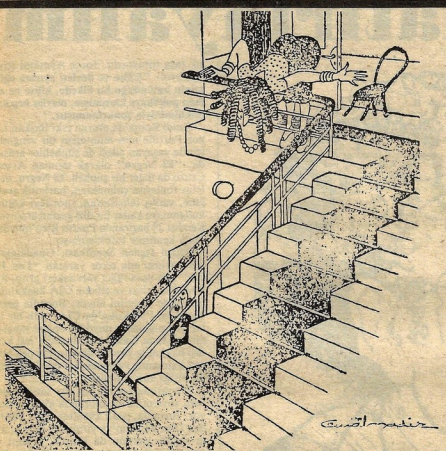

Daktilo — Iki saattir zil çalıyorum, kimse yok!.. Hangi cehennneme gitmiş bu hademeler kuzum?..

Kapıcı — Birini otobüse, birini vapura, birini de tramvaya yer kapmağa gönderdik bayan!.. Malûm a bay müdür otobüsle Köprüye, oradan da vapurla kadıköye, oradan da efendime söyliyelim, tramvayla Sirkeciye gider...

MEHMED KEMAL

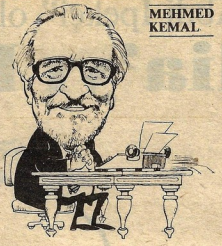

İzmir'de ne var ne yok?

Mustafa Kemal Paşa, Afyon önlerinde düşmanı bozguna uğrattıktan, orta düz bir çizgiyi izleyerek Bolkahve'de biraz duraladıktan sonra İzmir'e girdi. Kramer Oteli'nin garsonuna sordu:

"Komutan burada bir kadeh bir şey içti mi?"

"İçmedi efendim."

"Öyle ise ne diye kenti almaya kalkıştı!"

Başbakan *Turgut Özal*, özel girişimcilerin en saltanatlı gününde, İzmir'e Bursa üzerinden dolaşarak geldi, Fuar'ı açtı. Ordularımız İzmir'e girdikten sonra vatan kurtarılmıştır. İzmir İktisat Kongresi ile Cumhuriyetin ekonomi politikası çizilmiştir. Serbest Firka ve Demokrat Parti muhalefeti İzmir'de güçlenmiştir. 27 Mayıs'ın Devlet Başkanı Gürsel İzmir'den bir uçağa bindirilerek Çankaya'ya getirilmiştir.

İhracat mı, kıtlık mı?

Yeni ekonomik modelin yeniden açıklanması gene İzmir'den duyurulmaktadır. Bu model para oyunlarına ve dışsatıma bağımlıdır. Para oyunlarının başarısı doların başını alıp bildiği yere doğru gitmesinden belli dir. Dışsatıma gelince, biraz yumurta satacak olsak yumurta, biraz soğan satacak olsak soğan, patates satacak olsak patates kalmıyor. Yani neyi satacak olsak halkımızın boğazından keser gibiyiz. Buna, satanlar başarı derler ama sokağa kulak verdiğinizde adı kıtlık oluyor.

İzmir'in alınmasından 62 yıl sonra gezmeye gelen bir Yunan gazetecisi, *"Geçmişi hatırlatan hiç bir şey yok,"* dedikten sonra izlenimlerini anlatıyor: *"Yeni limanda, güzelliği ünlü Punta'yı boş yere arıyoruz. Tren sesleri ve zamanla yıpranmış birkaç klasik yapı, anıları canlandırıyor. Eski İzmir'i boş yere arıyoruz. Büyük bir park açılmış (İzmir Fuarı) yeşilliği geçmişin anılarını sarmış. Şimdi depo halinde ulusal banka ve eski gümrük kapıları. Kenti güneyden kuzeye bölen iki büyük yoldan en küçük bir iz bile yok. Kiliselerden sadece Agı Yiannis kalmış. 62 yıl sonra Pire- İzmir deniz seferleri başladı. "*

İzmir eski İzmir mi?

Elbette ki gazeteci meslektaşımız İzmir'de eski İzmir'i bulamazdı. Eski zamanı ananlarımız, Selanik'te eski Selanik'i, Kavala'da eski Kavala'yı bulabilirler mi? Selanik'in Yanya, Beyaz Kule gibi içki evlerinde genç Mustafa Kemal, daha önyüzbaşı iken genç subay arkadaşları içerdi. Bugün buralar eski görünümlerini yitirmiştir.

İzmir Fuarı, her zaman ekonomide her yeni atılımın göstergesi olmuştur. Geleneksel olarak iktisat bakanları Fuarı açarlar, günün ekonomi politikasını bir söylevle açıklarlardı. Çok önemli, olağanüstü durumlarda ise başbakanlar konuşurdu. Bu gelenek uzun yıllar sürdü.

İzmir'de Cumhuriyet Kitap Kulübünün açtığı kitap sergisi çok büyük ilgi görmektedir. Verilen haberler bunu pekiştiriyor. Tanınmış yazar ve sanatçılar hergün belirlenen saatlerde okurlarına kitaplarını imzalıyorlar.

Fuarda belediyenin yeni anlayışı ile fiyatlar serbest bırakıldığından yurttaşlar kesenin ağzını ne kadar açsalar, bir türlü kabaran fiyatlara erişemiyorlar. Hele çalgılı, şarkılı gazinolar yanaşılır gibi değildir. Belediye Başkanı, *"Parası olan gider, parası olmayan uzaktan seyreder,"* diyerek bakış açısını belirlemiştir. Bira da her yerde satılmadığından büyük kalabalıklar sandviç-ayrana talim etmektedirler.

arşiv konuşuyor

Fuar açılıyor

Uluslararası İzmir Fuarı ilk kurulduğunda uluslararası nitelikte değildi. Yıllar sonra fuar uluslararası nitelik kazandı ve günümüze dek geldi. Bugün ABD ve Sovyetler Birliği'nden Pakistan'a kadar birçok ülkenin katıldığı fuar büyük ilgi görüyor. Fotoğrafta 1940'lı yıllarda "Milli Şef" İsmet İnönü, bir fuar açılışını yaparken.

ANKET DEFTERİ

Erdoğan Alkin

"Ahlakla ilgilenmeyen bilim"in profesörü

Prof. Dr. Erdoğan Alkin, yaşamak istediği yerde dünyaya gelme talihini tatmış bir kişi. 1936 İstanbul doğumlu. İstanbul'da dünyaya gelmekten de öte, lise ve yüksek öğrenimini de her zaman yaşamak istediği bu kentte tamamlamış. 1954 yılı İstanbul Şişli Terakki Lisesi'ni; 1959 ise İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'ni bitirdiği yıl. Daha sonra İstanbul'dan kısa bir süre ayrılmış ve 1963 yılında da Hollanda Sosyal Bilimler Enstitüsü'nü bitirmiş. Prof. Dr. Erdoğan Alkin, 1963 yılından bu yana İstanbul Üniversitesi'nde öğretim üyeliği yapıyor. Seminer ve sempozyumların adeta vazgeçilmez konuşmacısı haline gelmiş olan Prof. Alkin'in öğrencisi olmak gibi bir tadı tatmış olanlar onun birinci sınıf öğrencilerine ilk derste **"İktisat tâ ahlâkidir. Bu da ahlâksızdır anlamına gelmez. Ama iktisat ahlâkla ilgilenmez"** deyişini kolay unutmazlar.

Sizce en büyük mutsuzluk nedir? *İstediği şeyi başaramamak.*
Nerede yaşamak isterdiniz? *İstanbul'da*
Sizce yeryüzünde mutluluk nedir? *İstediği şeyi başarmak.*
Hangi hataları bağışlarsınız? *Her türlü hatayı bağışlarım.*
Edebiyatta en sevdiğiniz kadın kahraman? *Modesty Blaise.*
En sevdiğiniz tarihi kişilikler? *Atatürk, İsmet İnönü, F.Roosvelt, Churchill, Abraham Lincoln.*
En sevdiğiniz yaşayan kadın kahramanlar? *Rahibe Teresa (Mother Teresa)*
En sevdiğiniz besteci? *Bütün bestecileri çok severim.*
Bir erkekte en çok hangi özelliklere değer verirsiniz? *Dürüstlük, açık yüreklilik, içtenlik.*
Bir kadında? *Dürüstlük, açık yüreklilik, içtenlik.*
En sevdiğiniz uğraş? *Okumak.*
Kimin ya da kimlerin yerinde olmak isterdiniz? *Hiç böyle bir şey düşünmedim.*
Başlıca karakter özelliğiniz? *Hiç kendimi analiz etmedim. Bu soruyu yanıtlayamayacağım.*
Dostlarınızda en çok değer verdiğiniz özellik? *Dürüstlük, yüreklilik, içtenlik, vefa.*
En büyük yanılgınız? *Hiç düşünmedim.*
Mutluluk rüyanız? *Her çaba gösterdiğim şeyde başarıya ulaşmak.*
Sizin için en büyük felaket ne olabilirdi? *Yalnızlık.*
Ne olmak isterdiniz? *İyi bir bilim adamı olmak isterdim.*
En sevdiğiniz renk? *Mavi.*
En sevdiğiniz çiçek? *Menekşe.*
En sevdiğiniz kuş? *Kanarya.*
En sevdiğiniz yazar? *Binlerce yazarı çok seviyorum.*
En sevdiğiniz şair? *Yüzlerce şairi çok seviyorum.*
Yaşayan erkek kahramanlarınız? —
Tarihte en çok takdir ettiğiniz kadın kahraman? —
En sevdiğiniz isimler? *Mohan, Kerem, Emre.*
En nefret ettiğiniz şey? *Hayatımda hiçbir şeyden nefret etmedim.*
Tarihte en nefret ettiğiniz kişiler? —
Hayran olduğunuz askeri başarılar? *Hiç düşünmedim.*
Hayranlık duyduğunuz reformlar? *Alfabe devrimi, kıyafet devrimi, şapka devrimi, medeni kanun, genel olarak kadın hakları.*
Hangi doğal yeteneğe sahip olmayı isterdiniz? *Çok güçlü bir hafızam olmasını isterdim.*
Nasıl ölmeyi isterdiniz? *İşimin başında, çalışırken...*
Şu andaki ruh haliniz? *Belli sıkıntıları olmakla birlikte mutlu ve hayatından memnun.*
Yaşam ilkeniz? *Bütün insanları sevmek.*

Neden olmasın?...

Behicab